

14.

ДРУГИ ХРИСТОВ ДОЛАЗАК И ВАСКРСЕЊЕ МРТВИХ

„Ако, наиме, верујемо да је Исус умро и васкрсао, тако ће Бог Исусовим посредством повести са њим и оне који су уснули. Јер ово вам казујемо речју Господњом – да ми који живимо и остајемо до доласка Господњег нећемо претећи оне који су уснули. Јер ће сам Господ на заповест, на глас арханђела и на трубу Божију сићи са неба, те ће мртви у Христу васкрснути прво. Затим ћемо ми живи, ми који преостајемо, бити заједно са њима однети на облацима у ваздух – у сусрет Господу; и тако ћемо свагда бити са Господом.“

Прва посланица Солуѓанима 4:14-17

Као што је то случај и са многим другим веровањима, учење еванђеоских протестаната о другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих – које они заснивају искључиво на Библији, у много чему се разликује од православног схватања које је настало под утицајем тумачења каснијих црквених отаца.

Да бисмо пред својим очима створили јасну слику о томе у чему су погрешили средњевековни хришћански ауторитети – чију науку и по овом питању заступа традиционално хришћанство истока, потребно је да детаљно проучимо шта нам о овој теми казује Свето писмо. Уверен сам да ће мојим читаоцима на крају овог поглавља постати још јасније због чега Православље не може да се назове Црквом која наставља апостолско учење и традицију.

Пре него што будемо стекли увид у библијска пророчанства која говоре о другом Христовом доласку, желим да детаљније проучимо старозаветна пророчанства која су указивала на Његово рођење и прво појављивање међу људима Израиља.

Старозаветна пророчанства о доласку Месије (Христа)

Од самога почетка историје грешног човечанства, Господ је људима наговештавао долазак тј. рођење Спаситеља. Током неколико миленијума, колико је протекло од стварања света до рођења Исуса Христа, Бог је преко својих слугу – пророка објављивао све више појединости (детаља) о пореклу и будућој улози Онога који је требао да откупи човечанство умирући због његовог греха. Адам и Ева су из уста Свевишњег још у еденском врту сазнали да ће будући Спаситељ бити „семе женино“ тј. да ће бити зачет и рођен без учешћа мушкарца (1. Мојс. 3:15; Иса. 7:14), што је касније и било испуњено (Лк. 1:34-35; Гал. 4:4). Старозаветном хероју вере, Аврааму, било је објављено да ће кроз њега, тј. његово потомство, бити благословљени сви народи на земљи (1. Мојс. 12:3; 18:18; 22:18), што је свакако значило да ће

Откупитељ бити његов потомак по телесној линији (Мт. 1:1; Гал. 3:16). Ова телесна линија је требала да води кроз Авраамове директне потомке, Сариног сина Исака (а не од Авраамовог прворођенца Исмаила којег му је родила слушкиња Агара) и његовог сина Јакова (а не од прворођеног Исава), те кроз Јаковљевог сина Јуду, за кога је речено да се „владачка палица неће одвојити од његовог племена“, те да ће кроз њега доћи „онај коме ће се покоравати народи“ (Рим. 9:7-13; 1. Мојс. 49:10).

Израилско ишчекивање божанског цара - Месије

Неколико стотина година након Јаковљевог благослова упућеног својој деци и изреченог пророчанства о Месији који је требао да дође кроз Јудино племе, израилски народ је из својих редова изнедрио цара Давида, Јесејевог сина. Овај јеврејски цар, за разлику од свог претходника Саула који је био из Венијаминовог племена, водио је своје порекло од Јуде (Рута 4:18-22; Мт. 1:1-6). Бог је, наиме, Јудином потомку Давиду изрекао следеће речи:

„Кад се наврше дани твоји, и починеш код отаца својих, подигнућу сјеме твоје након тебе, које ће изаћи из утробе твоје, и утврдићу царство његово. Он ће сазидати дом имену мојему, и утврдићу пријесто царства његова довијека. Ја ћу му бити отац, и он ће ми бити син (...) Али милост моја неће се уклонити од њега, као што сам је уклонио од Саула, којега уклоних испред тебе. *Него ће тврд бити дом твој и царство твоје довијека пред тобом, и пријесто ће твој стајати довијека.*“¹

Према пророчанству произашлом директно из Божијих уста, будући Месија ће бити вечни цар и седеће на престолу цара Давида. Његовом царству неће бити краја. Ово пророчанство је више пута потврђено у књигама Старога завета:

„Јер нам се роди дијете, син нам се даде, којему је власт на рамену, име ће му бити: дивни, савјетник, Бог силни, отац вјечни, кнез мирни. *Без краја ће расти власт и мир на пријестолу Давидову и у царству његову да се уреди и утврди судом и правдом одсада довијека. То ће учинити ревност Господа над војскама.*“²

„А у вријеме тијех царева *Бог ће небески подигнути царство које се довијека неће расути*, и то се царство неће оставити другом народу; оно ће сатрти и укинути сва та царства, *а само ће стајати довијека.*“³

„А ти, Витлејеме Ефраго, ако и јеси најмањи међу тисућама Јудинијем, из тебе ће ми изаћи који ће бити господар у Израилу, којему су изласци од почетка, од вјечнијех времена.“⁴

Анђео Гаврило је, више столећа након записивања управо прочитаних пророчких речи, а у време најаве рођења Спаситеља девици Марији у Назарету, поновио Господње одређење које је подразумевало успостављање

1 2. Самуилова 9:12-16. Нагласак мој.

2 Исаија 9:6-7. Нагласак мој.

3 Књ. пророка Данила 2:44. Нагласак мој.

4 Михеј 5:2.

царства над Израиљем и то постављањем вечнога владара на престо цара Давида:

„Тада јој анђео рече: не бој се, Марија; јер си нашла милост у Бога. И гле, зачећеш и родићеш сина, и наденућеш му име Исус. Он ће бити велик и зваће се Син Свевишњег, *и даће му Господ Бог престо његовог оца Давида, те ће владати над домом Јаковљевим до века, и његовом царству неће бити краја.*“¹

Отац Јована Крститеља, свештеник Захарија је, на дан обрезања свога сина, изрекао потврђујуће пророчке речи:

„Нека је благословен Господ Бог Израиљев што је посетио и испунио свој народ, *и подигао нам рог спасења у дому свога слуге Давида*, као што је обрекао од давнине кроз уста својих светих пророка (...) и да се сети свога светог савеза, заклетве којом се заклео нашем оцу Аврааму.“²

Према Драгану Симову, аутору приручника за проучавање Светог писма, у Старом завету постоји око 660 уопштених пророчанстава од којих се 333 односи на Исуса Христа. У време првог Господњег доласка било је испуњено 109 пророчанстава, а преосталих 224 ће бити испуњено приликом његовог другог доласка.³ Ипак, оно што одмах можемо да запазимо у вези мало-пређашњег истицања да ће Исус бити цар над Израиљем, јесте чињеница да је Он живео на земљи пре безмало две хиљаде година (био распет, васкрснут и вазнет на небо) а да се пророчанство о Његовом царевању над изабраним народом није испунило! Управо из разлога што је право библијско значење испуњења овог пророчанства и данас непознато многим тумачима Библије (међу које спадају и богослови Православне цркве) а због њиховог продурљивања библијских текстова који се требају схватити и тумачити дословно, дужан сам да детаљно изложим еванђеоско – протестантско схватање ове теме, те да на тај начин својим читаоцима докажем исправност ставова које и сам лично заступам.

Одлагање испуњења неких пророчанстава

Иако сам у поднаслову споменуо да је у питању Господње „одлагање испуњења неких пророчанстава“, овде се заправо ради о томе да је Он овакав развој догађаја у вечности планирао – да би га у своје време коначно и у потпуности остварио.

Наиме, велика је библијска истина да су Израиљци Исусовог времена жељно ишчекивали долазак месијанског царства и свој повлашћени положај међу другим народима – а у складу са старозаветним пророчанствима. Царство Месије је требало да буде непролазно, у шта смо се уверили читајући малочас наведене библијске текстове. Ово царство је, такође, требало да на планети Земљи изазове многобројне промене, заправо – прави преображај. Последице Господњег проклињања земље због Адамовог преступа

¹ Ев. по Луки 1:30-33. Нагласак мој.

² Ев. по Луки 1:68-73. Нагласак мој.

³ Види у: Драган Симов, Шта каже Свето писмо, стр. 236.

би требале да буду уклоњене. Пустине би постале плодно земљиште. Месождерство међу животињама више не би постојало, већ би данашњи „смртни непријатељи“ живели у савршеној хармонији, а сви становници Земље би прослављали Господа. О том будућем времену су Божији пророци писали овако:

„Вук ће боравити с јагњетом и рис ће лежати са јаретом, теле и зверче заједно ће пасти, а дечак ће их водити. Крава и медведица ће се напасати, и младунчад њихова заједно ће лежати; слично волу, и лав ће се сламом хранити. Изнад јаме гујине играће се одојче, а детешце ће ручицу завлачити у легло змијиње. Зло се више неће чинити, нити ће бити насиља на светој гори мојој, *јер ће се земља испунити познањем Господа, као што је водом испуњено море.*“¹

„Вук и јагње заједно ће пасти, и лав ће јести сламу као во; а змији ће бити храна прах; неће удити ни потирати на свој светој гори мојој, вели Господ.“²

„Радоваће се томе пустиња и земља сасушена. Веселиће се пустош и процветати као ружа. (...) Тада ће се отворити очи слијепима, и уши глухима отвориће се. Тада ће хромац скакати као јелен, и језик нијемога пјеваће, јер ће у пустињи проврети воде и потоци у земљи сасушеној.“³

Међутим, пре наступања овог изузетног догађаја за читаву планету и све народе на њој, а поготово за Израиљце, људска безбожност – којом су миленијумима владали земљом уништавајући је, мораће да буде кажњена. Свето писмо нам говори да ће у исто време, док Господ буде кажњавао безбожне широм света због њиховог греха, на земљу – међу Јевреје, бити послат од Бога старозаветни пророк Илија који ће проповедати покајање и скоро успостављање месијанског царства:

„Јер, гле, иде дан, који гори као пећ, и сви ће поносити и сви који раде безбожно бити стрњика, и упалиће их дан који иде, вели Господ над војскама, и неће им оставити ни коријена ни гране. (...) Памтите закон Мојсија слуге мојега, којему заповједих на Хориву за свега Израиља уредбе и законе. *Ево, ја ћу вам послати Илију пророка прије него дође велики и страшни дан Господњи; И он ће обратити срце отаца к синовима, и срце синова к оцима њиховијем, да не дођем и затрем земљу.*“⁴

Управо наведено пророчанство нам ставља до знања да би Илија (који, сетимо се казивања Старог завета, није умро већ је жив вазнет на небо, 2. Царевима 2:11), пре великог и страшног Господњег дана (доласка божанског Месије и уништења безбожника), својим проповедима постигао позитивне резултате и учинио оно на шта га је Господ послао. Но, сада се поставља једно једноставно питање. Наиме, ако већ знамо да је Исус из Назарета тај од Бога одређени Месија, због чега се сви ови догађаји (долазак пророка

1 Књига пророка Исаије 11:6-8. Нагласак мој. Превод са јеврејског проф. др Александар Бирвиш, издавач: Иконос, Београд, 2004. год.

2 Исаија 65:25.

3 Исаија 35:1, 5-6.

4 Књига пророка Малахије 4:1, 4-6. Нагласак мој.

Илије, као и затирање безбожних на земљи) нису одиграли у време када је Он боравио на земљи? Одговор на ово питање се налази записан на страницама Новог завета. Апостол Павле о томе казује овако:

„Ради тога сам ја, Павле, сужањ Исуса Христа за вас многобошце. (...) Оданде читајући можете да разумете моје схватање **у Христовој тајни**, која у другим нараштајима није била обзнањена људским синовима као што је *сада откривена* његовим светим апостолима: да су многобошци у Христу сунаследници, и припадници истог тела, и заједничари у обећању кроз еванђеље. (...) *И да свима расветлим у чему се састоји тајна која је од вечности била сакривена у Богу, творцу свега.*“¹

Као што видимо из овог Павловог казивања, старозаветним пророцима није била обзнањена „Христова тајна“ која се састојала у томе да ће Месија морати да на свет дође два пута а не само једном. Први долазак обележило је његово крсно страдање за грехе читавог човечанства (и Јевреја и многобожаца – ради искупења и једних и других). Успостављање месијанског царства над Израиљем, у складу са древним најавама пророка, морало је да буде „одложено“ за далеку будућност, и успостављено након Његовог поновног доласка на Земљу. За овакво тумачење светих текстова, наравно, постоји мноштво библијских доказа. Најпре, уместо пророка Илије (и страшног Господњег дана) као Месијин претеча појавио се човек по имену Јован (Крститељ). Овај је проповедао, према речима небеског гласника упућеним његовом оцу Захарији, „у Илијином духу и сили“:

„Али анђео му рече: не плаши се, Захарија, јер је услишана твоја молитва и твоја жена Јелисавета родиће ти сина, а ти треба да му наденеш име Јован. Радоваћеш и веселићеш се, и многи ће се обрадовати његовом рођењу. Јер ће бити велик пред Господом, неће пити ни вина ни жестока пића, а Духа Светога напуниће се још у утроби своје мајке, **те ће обратити многе Израшљеве синове њиховом Господу Богу. Он ће ићи пред њим у Илијином духу и сили, да обрати срца отаца према деци и непокорне на праведничку разборитост, да припреми Господу уређен народ.**“²

Такође, знајући да још није дошло време „страшног дана Господњег“, већ да ће Његов (први) долазак имати за последицу спасење а не уништење многих, Господ Христос је у једној од својих првих проповеди у синагоги у Назарету прочитао следећи текст:

„И дадохе му књигу пророка Исаије, па је отвори и нађе место где је било написано: ‘Дух Господњи је на мени, зато ме је помазао и послао да објавим радосну вест сиромашнима, да јавим заробљенима да ће се пустити и слепима да ће прогледати, да отпустим потлачене, да најавим пријатну годину Господњу’. **И затвори књигу**, даде је службенику те седе; а очи свих људи у синагоги беху уперене у њега. И поче им говорити: данас смо чули испуњење овог писма.“³

1 Ефесцима 3:1, 4-6, 9. Нагласак мој.

2 Ев. по Луки 1:13-17. Нагласак мој.

3 Ев. по Луки 4:17-21. Нагласак мој.

Уколико погледамо читав текст из књиге пророка Исаије из које је Исус читао, увидећемо једну врло важну ствар, а то је изостављање још једног детаља који је пресудан за наше исправно разумевање ове теме. Наиме, део из Исаијине књиге који је Исус прочитао потиче из 61. поглавља, стихови 1-2. Међутим, ево како гласи изостављени део другог стиха овог поглавља:

„Да огласим годину милости Господње и **дан освете Бога нашега...**“¹

Управо из разлога остваривања Свог вечног плана који старозаветним пророцима није био откривен, а који је подразумевао постојање дугог временског периода који је требао да протекне између Исусовог првог доласка (ради смрти на крсту) и успостављања месијанског царства над Израиљем (који ће се десити након другог доласка), Он је приликом читања Исаијиног пророчанства обелоданио само онај његов део који ће бити испуњен Његовим првим доласком (а то је најављивање „године милости Господње“). Након оваквог читања, Исус је затворио књигу и саопштио слушаоцима да је дошло време испуњења прочитаног дела старозаветног пророштва.

Христови ученици, као и сам Његов претеча Јован Крститељ, који је у својим проповедима најављивао народу скоро успостављање небеског царства, били су збуњени оваквим развојем догађаја. Уместо успостављања царства, њихов Учитељ је све чешће говорио о својој смрти и васкрсењу из мртвих, што је додатно збунило ученике, који нису могли да поверују да ће Месија морати да страда. Неки од њих су чак покушали, из незнања, да спрече Христово страдање које је било предодређено:

„И сви су се дивили Божијој величини. А док су се сви чудили свему што је чинио, он рече својим ученицима: ставите ове речи у своје уши; јер ће Син човечји бити предан у људске руке. *Али они нису разумели ове речи, и била је скривена од њих да нису могли да је схвате*, а бојали су се да га запитају за ову реч.“²

„Отада поче Исус казивати својим ученицима да он треба да оде у Јерусалим и много да пострада од старешина, првосвештеника и књижевника, да буде убијен, и да трећи дан васкрсне. А Петар га узне настрану *и поче га корити* говорећи: Боже сачувај, Господе; неће ти се то догодити. А он се окрену и рече Петру: *иди од мене, сатано; саблазан си ми, јер не мислиш што је Божије, него што је људско.*“³

Јован Крститељ је, бивајући у тамници, послао своје ученике да питају Исуса да ли је он заиста тај (Месија) који треба да дође или треба да чекају неког другог.⁴ Дакле, чак и онај који је био испуњен Светим Духом још у утроби своје мајке, и за време крштења Исусовог видео Божијег Духа који силази на Њега у облику голуба, као и чуо глас Очевог са неба, посумњао је у Исусово месијанство – из разлога што се догађаји нису одвијали онако како је он то замишљао. На сличан начин су били збуњени и апостоли. Након

1 Исаија 61:2. Нагласак мој.

2 Ев. по Луки 9:43-45. Нагласак мој.

3 Ев. по Матеју 16:21-23. Нагласак мој.

4 Види у: Ев. по Луки 7:18-23.

што су са Исусом на гори преображења видели и старозаветне пророке Мојсија и Илију, они су му упутили следеће питање:

„И запиташе га његови ученици говорећи: што, дакле, књижевници кажу да *Илија треба прво да дође*? А он одговори и рече: *Илија ће доћи* и све ће успоставити. Али вам кажем да је Илија већ дошао, и не познаше га, него учинише с њим што хтедоше. Тако ће и Син човечји страдати од њих. Тада ученици разумеше да им каза за Јована Крститеља.“¹

Као што можемо да уочимо, Господ најпре одговара употребљавајући будуће глаголско време а потом и прошло, говорећи да ће у будућности Илија уистину доћи и успоставити све што је писано за њега, али истичући и то да је „Илија“ већ дошао (у лику Јована Крститеља, који је ишао у „Илијином духу и сили“), те да су са њиме „учинили шта су хтели“ (бацили га у тамницу где је и погубљен). Пошто старозаветно пророчанство о Илијином доласку није подразумевало да ће Илија бити убијен, а то се ипак десило са Јованом, то је свакако значило да ће се прави долазак овог пророка (пред успостављање Божијег царства) одиграти у будућности. Господ Исус је у своје време био једина особа у читавом Израилу којој је било познато због чега се догађаји одигравају у овом правцу. Месија је по први пут дошао на земљу да страда за грехе људи (стих 12б) а не да царује. Зато је уместо Илије на историјску позорницу, као Месијин претеча, морала да ступи друга личност – у особи Јована Крститеља. Уколико постављате питање зашто је он уопште морао да дође уместо Илије, када је резултат оваквог појављивања Захаријиног сина била његова мученичка смрт, одговор је врло једноставан. Наиме, старозаветна пророчанства су најавила да ће пре појаве Месије обавезно бити послат онај који је најавити Његов долазак. Пророк Исаија је о томе написао:

„Глас је некога који виче: *приправите у пустињи пут Господњи*, поравните у пустоши стазу Богу нашему. Све долине нека се повисе, и све горе и брегови нека се слегну, и што је криво нека буде право, и неравна мјеста нека буду равна. И јавиће се слава Господња, и свако ће тијело видјети; јер уста Господња говорише.“²

Иако је на питање које су му поставили Јудеји, а којим су желели да провере да ли је он пророк Илија, одговорио одречно (тј. рекао је да он *није* пророк Илија), Јован Крститељ је овако објаснио природу свога посланства:

„Онда му рекоше: ко си? – да можемо одговорити онима који су нас послали; шта кажеш за себе? Рече: *‘Ја сам глас онога што више у пустињи: поравните пут Господњи’*, као што рече пророк Исаија.“³

Дакле, иако донекле „замршен“, одговор на питање о сличностима и разликама личности и историјског појављивања пророка Илије и Јована Крститеља пред доласцима Месије (Христа) је прилично једноставан. Он гласи: нити је Јован Крститељ Илија, нити је Илија у време Христово био убијен. Јован је био послат уместо Илије приликом Месијиног првог доласка, док

1 Ев. по Матеју 17:10-13. Нагласак мој.

2 Исаија 40:3-5. Нагласак мој.

3 Ев. по Јовану 1:22-23. Нагласак мој.

ће Илија доћи у будућности, пред велики и страшни дан Господњи, и успостављање небеског царства на Земљи, тј. пред Његов други долазак.

Но, пре него што пређемо на проучавање библијских пророчанстава о другом Христовом доласку и дешавањима везаним за њега, желим да још једанпут истакнем чињеницу која ће бити веома важна и за доношење коначног закључка на крају овог поглавља, а она гласи да ће месијанско (хиљадугодишње) царство над израиљским народом сасвим сигурно бити успостављено у будућности! Ово морам да истакнем пре свега из разлога што учење Православне цркве, које је потекло од светих отаца, у потпуности негира могућност успостављања било каквог будућег Божијег царства над јеврејским народом - и поред многобројних библијских текстова (које смо цитирали раније) који управо о томе говоре. О заблудама оваквог учења Источне цркве детаљно ћу говорити касније. Ево за сада одговора којег је на ово и сва остала слична погрешна мишљења дао сам Господ Исус Христос у разговору са својим ученицима:

„А окупљени питаху га овим речима: **Господе, хоћеш ли у ово време поново успоставити царство Израиљево?** Он им рече: **Није ваше да знате времена или рокове које је Отац одредио својом влашћу**, него ћете примити силу – кад Дух Свети сиђе на вас, и бићете моји сведоци како у Јерусалиму тако и по свој Јудеји, и Самарији, и све до краја земље. И кад то рече, би узнет пред њиховим очима, и један облак га узе од њихових погледа. Када су пак гледали у небо – док је он одлазио – гле, два човека у белим хаљинама већ су стајали поред њих. Они рекоше: људи Галилејци, што стојите и гледате у небо? **Овај Исус, који је од вас вазнет на небо, доћи ће на исти начин како сте га видели да одлази на небо.**“¹

Као што јасно произилази из апостолског питања упућеног Исусу, они су и након Његовог васкрсења, када су повратили претходно изгубљену веру, чврсто ишчекивали успостављање месијанског царства над израиљским народом. Исус Месија се тога тренутка, заједно са њима, налазио на Маслинској гори у близини Јерусалима. Пророчанство изречено од стране пророка Захарије, а које говори о догађајима који ће се одиграти непосредно пред успостављање царства, гласило је овако:

„Јер ће Господ изаћи, и војеваће на народе као што војује на дан кад је бој. **И ноге ће његове стати у тај дан на гори Маслинској** која је према Јерусалиму с истока, и гора ће се Маслинска распасти по сриједи на исток и на запад да ће бити продол врло велика, и половина ће горе уступити на сјевер а половина на југ. (...) И у тај ће дан протећи из Јерусалима вода жива, пола к источном мору а пола к западном мору, и биће и љети и зими. **И Господ ће бити цар над свом земљом, у онај дан биће Господ један и име његово једно.**“²

Исусови ученици су помислили да је моменат успостављања царства веома близу, јер су Месијине ноге биле на Маслинској гори која се спомиње у пророчанству. Ипак, Господ је одговорио да им не може открити тачан

¹ Дела апостолска 1:6-11. Нагласак мој.

² Књига пророка Захарије 14:3-4, 8-9. Нагласак мој.

датум успостављања божанске владавине над нашом планетом – из разлога што је Отац ту информацију задржао у тајности. Обратимо добро пажњу на чињеницу да им Исус није рекао да *царство над Израљем* уопште неће бити успостављено, већ да „није њихово да знају времена и рокове које је Отац одредио својом влашћу“, што свакако значи да ће царство сигурно бити успостављено у будућности. Ученицима је, пак, преостало да окупљени у Јерусалиму сачекају силазак Светог Духа, који ће их оспособити и опуномоћити да у наредним вековима проповедају еванђеље о спасењу по читавом свету, све до времена које су милиони до данас жељно ишчекивали и умрли не дочекавши га. До времена другог Христовог доласка!

БИБЛИЈСКО УЧЕЊЕ О ДРУГОМ ДОЛАСКУ ИСУСА ХРИСТА

У претходном делу поглавља увидели смо да су старозаветна пророчанства веома јасна по питању улоге коју Месија (Христос) мора да преузме на себе приликом свога доласка међу земаљске становнике. Такође смо учили и чињеницу да древним пророцима није била објављена „Христова тајна“ о Цркви – новозаветном Божијем народу, који треба да буде сачињен од припадника свих народа у васељени.

Управо из разлога што старозаветна пророчанства о Месији – израиљском цару, морају бити испуњена у потпуности, а такође и новозаветна која говоре о Њему који долази да успостави своје хиљадугодишње царство на Земљи, желим да детаљно проучимо какве су то благословене последице које ће произвести други Христов долазак. Најпре ћемо говорити о Његовом повратку у односу на народ Израиља, а потом и у односу на новозаветну Цркву.

Други Христов долазак и израиљски народ

Да би потпуније схватили какве ће благослове доживети израиљска нација приликом другог Христовог доласка дужни смо да проучимо још једно старозаветно пророчанство, које се у историји испунило са стопроцентном прецизношћу. Ово предсказање је изречено пророку Данилу у првој половини VI века пре Христа, док је он, бивајући у дубокој старости, још увек, заједно са осталим Израиљцима, боравио у вавилонској земљи – у коју их је у изгнанство одвео цар Навуходоносор у периоду између 605. и 586. год. пре нове ере. Господња објава изречена овом пророку посредством анђела Гаврила, односила се на време које је од Бога одређено, а које треба да се испуни до доласка месијанског царства, царства праведности и мира. Текст пророчанства гласи овако:

„И научи ме и говори са мном и рече: Данило, сада изидох да те уразумим. У почетку молитве твоје изиде ријеч, и ја дођох да ти кажем, јер си мио; зато слушај ријеч, и разумиј утвару. ***Седамдесет је недјеља одређено твоме народу и твоме граду светом*** да се сврши пријеступ и да нестане гријеха и да се очисти безакоње и *да се доведе вјечна правда*, и

да се запечати утвара и пророштво, **и да се помаже свети над свети-ма**. Зато знај и разумиј: откад изиде ријеч да се Јерусалим опет сазида **до помазаника војводе** биће седам недјеља, и шездесет и двије недјеље да се опет пограде улице и зидови, и то у тешко вријеме. А послјије те шездесет и двије недјеље **погубљен ће бити помазаник** и ништа му неће остати; народ ће војводин доћи и разорити град и светињу; и крај ће му бити с потопом, и одређено ће пустошење бити до свршетка рата.¹

Као што увиђамо, анђеоло је изјавио да је Даниловом народу (Јеврејима) и светом граду (Јерусалиму) одређено још „седамдесет недјеља“ (тј. седмица). Очигледно је да се ради о временском периоду одређене дужине. Појам „недјеља“ тј. „седмица“ (како гласи у преводу Библије „Кршћанске садашњости“), односи се на период од седам година (у складу са 3. Мојс. 25:8). Дакле, Даниловом народу је одређено још 70 x 7 (тј. 490) година до доласка вечне правде и крунисања „Давидовог потомка“ на израиљском престолу. Ових 490 година су, према тексту, требале да почну да се рачунају од момента „кад изиде ријеч да се Јерусалим опет сазида“ (ст. 25). Веома је, такође, интересантно да Гаврило износи пророчанство да ће од тог момента – па до „помазаника војводе“ (реч „помазаник“ на јеврејском је „Месија“ а на грчком „Христос“) протећи 7+62 седмице, односно 69 седмица (483 године). Историјски подаци казују да је заповест о поновној изградњи Јерусалима и храма у њему изречена од персијског цара Артаксеркса и то 14. марта 445. године пре Христа (Немија 2:1-15). Према пророштву, од тог датума требало је да прође 483. године до момента када ће „помазаник бити погубљен – али не за себе“ (како казује превод Кршћанске садашњости; што нам ставља до знања да је и у Даниловој књизи проречено да Исус неће умрети за своје грехе већ за грехе других људи). У израчунавању датума Исусовог распећа у складу са овим предсказањем треба да имамо на уму да је јеврејска година трајала 360 дана, а не 365 дана и 6 часова – као што је то данас случај у свету. Према овом сазнању, од поменуте Артаксерксове заповести до завршетка 69 седмице – након које је помазаник требао да буде погубљен требало је да протекне 173.880 (483 x 360) дана. Када се ових 173.880 дана „претвори“ у године којим ми данас рачунамо време (од 365 дана и 6 часова), произилази да ове 483 јеврејске године (по 360 дана) јесу идентичне са 476 година (+ 21 дан) по модерном рачунању. Када датуму 14. марту 445. године пре нове ере додамо 476 година + 21 дан добијамо датум 6. април 31. године нове ере. Овај датум је веома важан, јер је 31. године н. е. Исус Христос уистину погубљен од стране Римљана, а по наговору јеврејских старешина. Дан у који се испунило пророчанство о навршених 69 седмица (након којих је Месија погубљен) јесте дан Његовог уласка у Јерусалим (на Цветну недељу), 31. године. Тога дана се испунило и предсказање пророка Захарије, које је било записано неколико стотина године пре Христовог рођења:

¹ Књ. пророка Данила 9:22-26. Нагласак мој.

„Радуј се много, кћери Сионска, подвикуј, кћери Јерусалимска; *ево, цар твој иде к теби*, праведан је и спасава, кротак *и јаше на магарцу*, и на магарету, младету магаричину.“¹

Јашући на магарцу, тога дана Господ Исус се полагао приближавао Јерусалиму.

„А кад је ишао, простираху своје хаљине по путу. И кад се већ приближио месту где се силази са Маслинске горе, све мноштво ученика поче у радости да хвали Бога из гласа за сва чудеса која су видели, говорећи: *нека је благословен цар који долази у име Господње*. Мир на небу и слава на висини. А неки фарисеји из народа рекоше му: учитељу, забрани својим ученицима. И одговори им: *кажем вам, ако ови ућуте, камење ће викати*. А кад се приближи, угледа град и заплака над њим говорећи: кад би и ти бар **у овај дан** сазнао шта је за твој мир; али је сад скривено од твојих очију. Јер ће доћи дани на тебе и твоји непријатељи окружиће те опкопом, па ће те опколити и навалиће на тебе са свих страна, и сравниће са земљом тебе и твоју децу, те неће оставити у теби камен на камену, **зато што ниси упознао време када си похођен**.“²

У библијском тексту којег сам управо цитирао (од стиха 41 – 44), Господ Христос, израиљски Месија, говори о истим догађајима о којима је говорио и анђео Гаврило у изјави датој пророку Данилу готово шест векова раније. Он казује да ће у будућности непријатељи опколити Јерусалим, те да ће га заједно с његовим становницима сравнити са земљом. У Даниловом пророчанству пише, подсетимо се, да ће након погубљења „помазаника војводе“ доћи народ другог „војводе“ (војсковође) и разорити град и светињу (храм у Јерусалиму). Ово разорење се десило 70. године нове ере. Искусила га је иста генерација Израиљаца која је живела у време Исусовог распећа четрдесетак година раније. Сагледајмо укратко неколико Исусових пророчанстава у вези ове трагедије, као и разлоге који су до ње довели.

Исусова пророчанства о разорењу Јерусалима и храма

Као што сам то приказао у другом поглављу ове књиге, Бог је неке догађаје одредио унапред – што се тиче њиховог испуњења. Најочигледнији пример за то је предодређење Христовог страдања – као и спасења одређених људи за живот вечни. Са друге стране, Бог у својој премудрости поштује слободну вољу свакога појединца. У време када је Исус био ухапшен, налазећи се пред Понтијем Пилатом који је желео да га ослободи оптужби и пусти на слободу, Јевреји су, уместо да прихвате Исуса за цара – спаситеља, заведени својим лажним духовним вођама, викали „нека буде распет“:

„Рече им Пилат: а шта да урадим са Исусом који се зове Христос? Сви рекоше да распет буде. А он рече: какво је зло учинио? Али они још више викаху говорећи: нека распет буде. А Пилат видевши да ништа не помаже, него бука све већа бива, узе воду па опра руке пред народом и рече: ја нисам

¹ Захарија 9:9. Нагласак мој.

² Ев. по Луки 19:36-44. Нагласак мој.

крив у крви овога праведника, ви ћете се бринути. *Одговори сав народ и рече: крв његова на нас и на нашу децу.* Тада им пусти Вараву, а Исуса ишиба и предаде да га распну.¹

„А беше дан уочи Пасхе, око шестогачаса; и рече Јудејима: ево, вашегачара. Но они викаху, узми, узми, распни га. Рече им Пилат: да распнем вашегачара? Првосвештеници одговорише: *ми немамо цара сем ћесара.* Тада им га предаде – да га распну.“²

Из управо наведених текстова увиђамо да су Јевреји тражили Исусово распеће, наводећи да немају другогачара сем цезара, призивајући истовремено проклетство на себе и своју децу. Сигурно пристизање проклетства, којег су заведени Израилци призивали на себе и своје потомке, потврдио је и Господ Исус током свога пута ка Голготи на дан распећа:

„А за њим је ишло велико мноштво народа и жена које су га сажалеувале и оплакивале. Исус се обазре на њих и рече: кћери Јерусалимске, не плачите за мном, *него плачите за собом и за својом децом.* Јер, ето, иду дани када ће говорити: блажене су нероткиње, и утробе које не родише, и дојке које не дојише. Тада ће почети да говоре горама: падните на нас, и бреговима: покрите нас; *јер кад овако раде са зеленим дрветом, шта ће тек бити са сувим?*“³

Страшна судбина је чекала Исусове савременике као и оне после њих – јер су уместо свога цара, за господара изабрали римског цезара. Господ је једном приликом рекао да ће на јеврејски народ, због одбацивања Месије, доћи казна за проливену крв свих праведника који су од стварања света живели на земљи. У своје најжешћем вербалном дуелу са фарисејима, који је записан у еванђељима, Христос је изговорио и следеће:

„Змије, змијски породе, како да побегнете од осуде паклене? Зато, ево вам шаљем пророке, и мудре и књижевнике. Од њих ћете једне убити и распети, а друге шибати у вашим синагогама и гонити од града до града, **да дође на вас сва праведна крв**, проливена на земљи, од крви Авеља праведногача до крви Захарије сина Варахијина, кога убисте између храма и жртвеника. Заиста вам кажем, све ће то доћи на овај нараштај. Јерусалиме, Јерусалиме, који убијаш пророке и засипаш камењем послане к теби, колико пута хтедох да скупим твоју децу, као што квочка скупља своје пилиће под крила, и не хтедосте. *Ето, оставља вам се дом ваш пуст.* Него вам кажем, од сада ме нећете видети док не речете: нека је благословен који долази у име Господње.“⁴

Према речима Господа Исуса Христа, „израилски дом“ ће остати пуст тј. биће опустошен од стране римске војске и остаће такав све док не дође време да Израил прихвати Исуса из Назарета као свога Месију и цара. Христос је прорекао све оно што ће се са јеврејским народом и њиховом земљом де-

1 Ев. по Матеју 27:22-26. Нагласак мој.

2 Ев. по Јовану 19:14-16. Нагласак мој.

3 Ев. по Луки 23:27-31. Нагласак мој.

4 Ев. по Матеју 23:33-39. Нагласак мој.

шавати до последњег времена – до времена поновног Његовог доласка међу народ Старог завета и коначног успостављања царства:

„А кад видите да је војска опколила Јерусалим, онда знајте да је близу његово опустошење. Тада становници Јудеје нека беже у горе, који буду у граду нека изиђу напоље, а који буду у пољу нека не улазе у град, јер су ово дани освете, да се испуни све што је написано. Тешко трудним женама и дојиљама у те дане; биће, наиме, велика невоља на земљи и гнев на овом народу, пашће од оштрице мача **и одвешће их у ропство по свим народима, а многобошци ће газити Јерусалим док се не испуне времена многобожаца.**“¹

Испуњење поменутих пророчанстава

Пре него што у неколико реченица прикажем истинитост и испуњење пророчанстава која је изговорио сам Господ – а у вези даље судбине јеврејског народа након Његовог одбацивања и распећа, желим да истакнем још једну важну чињеницу. Наиме, пророчанство из књиге пророка Данила казује да ће помазаник (Христос) бити убијен (погубљен) после „шездесет друге недеље“ (након што је протекло првих седам недеља), тј. после 483 јеврејске године (173.880 дана). Оно што је у овоме важно истаћи јесте то да пророчанство не тврди да ће помазаник бити погубљен у току 70-те седмице, већ након протеклих 69. Да се у неком случају ово „одбројавање“ година наставило у време после Исусовог распећа, то би значило да је царство Божије требало да буде успостављено неколико година након Његовог вазнесења на небо. Насупрот томе, а у складу са књигом пророка Данила и казивањем из Јовановог Откривења, након окончања 69-те седмице, наступила је „временска пукотина“ у пророштву – која ће трајати све до момента Христовог доласка по његову Цркву. Оно што ваља запазити, а о чему ћемо говорити много детаљније, јесте то да и сам Господ Христос подразумева да „седамдесета седмица“ неће скоро бити навршена. Уместо скорог успостављања Божијег царства, Исус предвиђа злу судбину Израљаца – њихово расејање и ропство по целом свету.

Нешто више од тридесет година после погубљења Месије, у покрајини Јудеји избио је устанак против римске окупационе власти. У историји је овај седмогодишњи сукоб (од 66-73. год. н. е.) познат под именом „Јудејски рат“ а детаљно је описан у делу римског историчара јеврејског порекла, Јосифа Флавија, у истоименој књизи. Године 70. после Христа, римска војска је опколила Јерусалим. У главном граду, који је у то време бројао негде око 100.000 становника, налазило се неколико пута више људи, који су, не рачунајући на то да ће се десити опсада Јерусалима, допутовали да у светом граду прославе древни традиционални празник – Пасху. Градска врата су била затворена и опсада је трајала пет месеци. Током тог времена, становници главног града су пролазили кроз страховиту агонију. Хране је бивало све мање. Појавиле су се разне банде чији су се припадници међусобно убијали.

¹ Ев. по Луки 21:20-24. Нагласак мој.

Једни другима су палили амбаре са ионако осиромашеним залихама житарица. Због велике глади која је владала јављали су се и случајеви људождерства (чији су актери биле мајке које су посезале за својом малом децом као храном). Изгладнели Јерусалимљани који су бежали из града, бивали су заробљавани и прибијани на крстове. Након коначног слома одбране и пробијања унутар градских зидина, Римљани су кренули у крвави обрачун са онима који су још увек пружали отпор. Најхрабрији и најупорнији јеврејски устаници ушли су и у сам свети храм и у њему поставили последњи бедем одбране. Ипак, након невиђеног покоља, приликом кога је крв погинулих текла потоцима низ камене степенице, букнуо је пожар у оквиру храмовног комплекса као и у самој његовој унутрашњости. Јерусалимски храм је спаљен, а затим и у потпуности срушен, 9. дана јеврејског месеца Ава, на исти дан када је нешто више од 600 година пре тога (586. г. пре Христа) уништен и онај први, Соломонов храм, од стране Вавилонца. Стотинама година су Јевреји на тај дан, који се звао Тиш Бе Ав, оплакивали уништење првог храма. Сада су они, који су одбацили Исуса, доживели истоветну судбину својих предака. Током опсаде града у њему и око њега погинуло је око 600.000 људи. У целој Палестини, за време рата, погинуло је око милион и сто хиљада Израиљаца. Исусова пророчанства су се испунила у потпуности. Од храма није остао „ни камен на камену“. Она генерација која је присуствовала и учествовала у Његовом распињању, као и њихови директни потомци на које су призивали кривицу за учињено недело, била је брутално кажњена и то од стране онога кога су изабрали рекавши: „ми немамо другог цара...“. Избор римског цезара уместо галилејског дрводеље је за њих био више него кобан.

Гушење Бар-Кохбиног устанка

Након великог пораза од стране римске војске, многи Израиљци су протерани из своје земље и одведени у робље, управо у складу са Исусовим речима. Међутим, један део народа је ипак остао у Јерусалиму као и читавој Палестини. Шездесетак година после завршетка Јудејског рата (73. г. н. е.), Јевреји су поново подигли устанак против Римљана. Јеврејски рабин Акиба је једног лажног пророка и револуционара прогласио за израиљског Месију. Име му је било Бар – Кохба (арамејски: Син Звезде). Поменути „месија“ је поново повео Јевреје у рат против најјаче империје света. Тиме се испунило још једно Господње пророчанство. Он (Христос) дошао је у име свога небеског Оца – и није био примљен од стране својих сународника. Бар – Кохба је дошао у своје име и од стране верских ауторитета био проглашен Месијом. Господ је наине рекао:

„Ја сам дошао у име свога Оца, и не примате ме. Ако други дође у своје име, њега ћете примити.“¹

Ево како нас о поменутој буни коју је водио самозвани месија, „Син Звезде“, извештава историчар Милован Балетић у свом делу:

¹ Ев. по Јовану 5:43.

„Хадријан је против устаника послао генерала Севера, али је римским легијама требало три године да савладају устанике. Бар Кохба и његови зелоти су изгинули. То је било 135. године наше ере. Хадријанова освета је била окрутна: затомити жидовску вјеру и законе. Да би се осветио Жидовима, обновио је Јерусалем, али је Жидовима било забрањено да се појаве на његовим улицама. Подигнут је римски храм са киповима Јупитера. Град је добио ново име *Elia Capitolina*. То се догодило 138. године наше ере.“¹

Од тог времена, па све до половине двадесетог века наше ере, јеврејски народ је живео у расејању – без своје државе, испуњавајући на себи још једно од многобројних пророчанстава Старога и Новог завета.

Израиљ у расејању

Због свог отвореног богоборства, проглашавања свога Месије слугом ђавола те његовим распињањем, Израиљ је на крају добио оно што је и заслужио. Господ је још у Мојсијево време, у Старом завету, саопштио Израиљцима шта ће им се десити уколико зађу са пута истинитог богоугађања:

„Ако ми узидете насупрот и не хтједбудете слушати ме, додаћу вам седам пута више мука према гријесима вашим. (...) *И обратићу градове ваше у путош, и разорићу светиње ваше, и нећу више мирисати мириса вашег. И опустиху земљу да ће јој се чудити непријатељи ваши, који ће живјети у њој. А вас ћу расијати по народима, и учинићу да вас гоне са голијем мачем; и земља ће ваша бити пушта и градови ваши раскопани.*“²

„Али у онијем народима нећеш одахнути, нити ће се стопало ноге твоје одморити; него ће ти Господ дати ондје срце плашљиво, очи ишчиљеле и душу изнемоглу. И живот ће твој бити као да виси према теби, и плашићеш се ноћу и дању, и нећеш бити миран животом својим.“³

Након готово потпуног уништења јеврејске нације од стране римске империје, и прогона остатка из своје вековне земље, духовно вођство над Израиљцима у расејању преузели су учењаци и књижевници који су били настављачи фарисејске традиције. Подаци из Јеврејске енциклопедије нам стављају до знања следеће:

„После уништења храма (70. године после Христа), садужеји су сасвим ишчезли остављајући одлуке о свим јеврејским питањима – фарисејима. Јеврејски живот су зато регулисали фарисеји; цела историја јудаизма прерађена је са њиховог становишта, као и ново виђење некадашњег јеврејског врховног савета (Синедриона) у прошлости. Нови ланац традиције збацио је стару свештеничку традицију. Фарисејство је обликовало карактер, као и јудејски живот и мисао будућих генерација.“⁴

1 Милован Балетић, Повратак Жидова у земљу Израелову, Глобус, Загреб, ЧГП Дело, Љубљана 1982. год.

2 3. Мојсијева 26:21, 30-33. Нагласак мој.

3 5. Мојсијева 28:65-66.

4 Види у: Ратибор Рајко М. Ђурђевић, Тајни рушитељи јеврејства и хришћанства, Ихтус хришћанска књига, Београд 1996. год. стр. 48.

У периоду од II до IV века настала је и збирка јеврејских религијских текстова по имену Талмуд. Милован Балетић о Талмуду казује:

„Талмуд је регулирао начин живота Жидова у постбиблијским временима све до еманципације у XIX стољећу. У ужем смислу Талмуд је заједнички назив за два дјела од којих је једно *Мишна*, а друго *Гемара*, тј. коментари Мишне, чији су аутори Аморејци, који дјелују од 225. до VI стољећа. Последње пречишћавање текста извршили су Саборејци у првој половини VI стољећа. У каснијим рукописима и тисканим примјерцима јављају се и коментари Рашија и Маимонидеса, а и збирка Тосефта, тј. додатних танаитских текстова насталих непосредно с Мишном. (...) *Талмуд је имао пресудну улогу у чувању жидовског националног јединства у дијаспори*. Због своје строгости и моралистичке педантности, због наглашеног јудеоцентристичког става, оштре опозиције против прозелитског настојања кршћанства, *Талмуд је стољећима био нападан, клеветан и кривотворен унутар и изван жидовства.*“¹

Према управо прочитаном наводу, Талмуд, као књига која је умногоме допринела очувању националног идентитета јеврејског народа у расејању кроз векове, била је нападана и кривотворена како од самих Јевреја тако и од „хришћана“. Оно што представља сигурну чињеницу јесте да писци овог дела нису били „пријатељски настројени“ према верској струји која је проистекла из јудаизма у првом веку, тј. према хришћанству. Последица коју су изазивали ставови оних који су били идејни настављачи провековних Христових и апостолских непријатеља из крила јудаизма, јесте мржња коју су Јевреји навукли на себе од стране отпалог хришћанства током више од хиљаду година црквене доминације над средњовековном Европом. Враћајући Јеврејима „истом мером“ један од најпознатијих богослова хришћанске цркве у IV и V веку, св. Јован Хризостом (прозван и „Златоусти“) је изјавио:

„Синагога је гора од јавне куће. Жидови су гомила разбојника. Мрзим и синагогу и Жидове!“²

Норман Кон, у својој изванредној књизи у којој описује порекло и начин страдања Јевреја у новијој историји (у XIX и XX веку), износи и остале податке о изворима нетрпељивости „хришћана“ према старозаветном Божијем народу:

„На многим меридијанима на Јевреје се традиционално гледало као на мистериозна бића, обдарена страшним, opakим моћима. Овакав став протеже се уназад све до времена, између другог и четвртог века наше ере, када су се црква и синагога такмичиле за преобраћенике из хеленског света и када су се, још више, бориле да придобију следбенике из противничког табора. Како би принудио хришћане из Антиохије још везане за јудаизам да коначно раскину са вером отаца, *свети Јован Златоусти синагогу назива „храмом демона... ђаволовом пећином... пакленим амбисом*“, а Јевреје слика као огрезле убице и уништитеље, људе које је обузео зао дух. А да би заштитио своје катихумене од јудаизма, свети Августин је описао како су се *они који*

¹ Милован Балетић, Повратак Жидова у земљу Израелову, стр. 34. Нагласак мој.

² Види у: Ulf Ekman, Židovi narod budućnosti, Havel publishing, Zagreb 1999. god. str. 51.

су некада били најмилији синови Божији преобразили у синове Сатанине. (...) Многи од црквених отаца су учили да ће Антихрист бити Јеврејин и да ће Јевреји бити његови најоданији следбеници.¹

У то време се, због све израженијег антисемитизма у црквеним круговима, почела да развија и посебна теологија, која је заступала „теорију супституције“ тј. „теорију замене“, а која је постајала све популарнијом и то дотле док није постала опште прихваћеном. Ова „теорија замене“ је подразумевала да Јевреји више не представљају Божији народ ни по ком основу, те да је хришћанска Црква заправо „Нови Израил Божији“. На хришћанском Истоку је почело да се верује да су сва пророчанства намењена старозаветном Израилу пренесена на Цркву; да у будућности неће бити никаквог месијанског царства над Јеврејима, нити овај народ више има било какву улогу у даљем Божијем науку спасења човечанства. Ево шта о овој теми укратко казује православни богослов Божидар Мијач:

„Христос конституише цркву као Изабрани Народ Божији, Нови Израил. Као што је Стари Израил **био** ексклузивна заједница у којој се Бог откривао и на посебан начин био присутан, тако је и **Нови Израил, Црква**, место нарочитог Божјег откривења и присуства.“²

Румунски аутор, др Димитрије Станилоје на ову тему додаје:

„Таквом се учењу (учењу о будућем Христовом месијанском царству над Израилем; прим. И. С.) може одговорити да се испунило пророштво о обнављању Израилског царства **оснивањем Цркве, која је духовни Израил**, или ће се савршено испунити у будућем животу. (...) И откад је овде Христос, поновно прибирање израилског народа из дијаспоре нема више значаја за историју спасења, јер је прошао посебни значај земље, Јерусалима, царства Израилева, његовог култа. Од тада наовамо израилска је дијаспора толико мала теолошка тема, као што је дијаспора немачког народа пред лицем света. *Израил, као историјски народ, није више теолошка величина, чинилац у историји спасења*; од Христа, Израил је испунио своју мисију у спасењу света.“³

Ово Мијачево и Станилојево објашњење би, наравно, могло да буде веома интересантно и прихватљиво, али само за оне који не познају довољно Свето писмо. Једини проблем у вези њега јесте чињеница да се оно не темељи ни на једном једином тексту Старога и Новог завета.⁴ Идеја да је, са једне стране, Црква Исуса Христа „Нови Израил“, а са друге да је јеврејски народ изгубио своју улогу у божанском спасењском плану је веома далека од истине као што смо и раније говорили, а у шта ћемо се још више увери-

1 Норман Кон, Позив на геноцид, Матица српска, стр. 19. Без године издавања. Нагласак мој.

2 Божидар Мијач, Одзиви и дозиви, Београд 1974. год. стр. 143. Нагласак мој.

3 Димитрије Станилоје, Православна догматика III, Сремски Карловци, 1997. год. стр. 241-242. У наведеном тексту исправио сам граматичке и словне неправилности. Нагласак је мој.

4 Једини стих на који би заговорници „теорије замене“ могли да се позову јесте из посл. Галатима 6:16. Међутим, ни тај стих у свом контексту а и ван њега не говори ништа о Цркви као Новом Израилу, већ спомиње „Израил Божији“ очигледно указујући на верни остатак Јаковљевих потомака који су се преобратили у хришћанство и на тај начин искусили на себи оне благослове који су били обећани читавом народу (види: Римљ. 9:4-5).

ти нешто касније. Наиме, сам апостол Павле, пишући о будућој обнови духовности израиљског народа, казује да су Јевреји само привремено постали Богу непослушни, ради спасења многобожаца, те да ће, на крају, и сами од Бога примити спасење:

„Питам сад: **да није Бог одбацио свој народ? Далеко од тога.** Јер и ја сам Израиљац од Авраамовог потомства, из Венијаминовог племена. **Бог није одбацио свој народ, који је унапред знао.** (...) Питам стога: **да се нису спотакли да би сасвим пали? Далеко од тога;** него њиховим промашајем спасење је дошло многобошцима, да их подстакну на ревност. Ако је пак промашај богатство за свет и њихово заостајање богатство за многобошце, шта ли ће тек учинити њихова пуноћа?“¹

На овом месту желим да укратко прикажем кроз какве су све недаће пролазили Авраамови потомци кроз историју дугу готово 19 векова – откако су због богоотпаднућа, према библијским пророчанствима, били расејани по свим народима.

Према Џозефу Линчу, писцу дела „Историја средњевековне цркве“, након потпуног разорења Јерусалима 138. године после Христа, јеврејски народ, који је поседовао специфичну религију а у исто време био и потпуно сломљен да не представља никакву претњу по империју, могао је да и даље постоји и исповеда своју веру која је била заштићена законом и поред презирања од стране обичног света. Ипак, уместо да се ситуација у погледу људских права Јевреја преокрене у позитивном правцу у време када је Римско царство постало хришћанско, десило се сасвим супротно:

„Када је Царство постало хришћанско, постојећа напетост појачана је давнашњим супарништвом између хришћана и Јевреја, **јер су и једни и други тврдили да су баш они народ Израела** који је Бог изабрао. (...) Упркос законској заштити, ни Јевреји као појединци ни њихова религија нису били равноправни са правоверним хришћанима и њиховом Црквом.“²

Као што нам дакле историја сведочи, положај Јевреја се, уместо да се побољша доласком „хришћана“ на власт, знатно погоршао. Разлози због којих се очекивало да се побољша били су чисто еванђелске природе, а у складу са Христовим „златним правилом“ које је поставио пред све своје ученике: „Све дакле што желите да вама чине људи, чините и ви тако њима.“ (Мт. 7:12). Угрожавање основних људских права и слобода, какво су Јевреји доживљавали под паганским Римом, било је права „шала“ наспрам прогонстава и злочина које је над Јаковљевим потомцима касније починила „хришћанска црква“ на Западу и Истоку. Ево неколико извештаја о поступању Западне цркве према заветном Божијем народу у периоду од XIII до XV века:

„Утјецај Цркве је јачао и према Жидовима се ширила мржња, јер се у њима видјело ‘отеловљење порицања догме о божанском подријетлу Исусову’. (...) Tomas de Torquemada је био свећеник, приор самостана доминиканаца у граду Сеговији, фанатички заговорник инквизиције. Одликовао се бестијалношћу у прогонима и масовно слао оптужене, особито Жидове, на

¹ Римљанима 11:1-2, 11-12. Нагласак мој.

² Божић, спец. додатак листу Данас; 2002. год. стр. 18.

ауто-да- фе. Године 1492. испословао је од краља Фердинанда декрет за изгон Жидова из Шпањолске, па их је протјерано 300.000, пошто им је одузета сва имовина. (...) Свуда у кршћанском свијету чекат ће их већи или мањи фанатизам кршћанске традиције који се ослањао на Јустинијанов 'Corpus iuris civilis' као узор прогужидовског законодавства у Европи и њеним посједима. (...) У средњовековној Француској било је и спаљивања Талмуда (1242) по наређењу Људевита Светог, који је слијепо слушао свећенство. Инквизиција је у тој земљи често измишљала оптужбе против Жидова. Окривљавањима су да убијају кршћанску дјецу уочи празника Песаха, како би њиховом крвљу умијесили празничне колаче. Жидови су мало што могли учинити у своју одбрану, иако су били недужни.¹

Са друге стране, ни ситуација на православном Истоку (конкретно у Русији) није била ни мало боља. Оно што изнад свега запрепашћује јесте чињеница да су прогонства Јевреја на Истоку била најинтензивнија крајем XIX и почетком XX столећа. Почевши од 1881. па до 1920. године, у Русији се одиграло на стотине локалних погрома Јевреја, који ни у ком случају нису били резултат спонтаног излива народног гнева већ пажљивог планирања:

„Русија, на крају властитог средњег вијека, са четворомилионском јеврејском заједницом, у условима дубоких превирања чинила је земљу у којој је антисемитизам све до појаве Хитлера добио најмасовнију и најрадикалнију форму. (...) За разлику од истодобног западноевропског, **руски антисемитизам личио је на антијеврејство из доба средњег вијека**, а разлика је, поред масовности и суровости, и у томе што је антисемитизам у Русији имао прикривену а често и отворену подршку државе. (...) Оваква политика руске државе, **ослоњена на православну цркву** па и руску интелигенцију, остаће константа све до Фебруарске револуције 1917.“²

„Инциденти у Москви, Петрограду и Харкову прерасли су у масовне погrome. Јевреји су проглашавани кривцима за глад, епидемије колере и сл. Да је антисемитизам константа у политици царске Русије показало се у Кишињеву априла 1903. у вријеме крвавог погрома у коме је било 45 мртвих и око 1000 рањених Јевреја, те око 2000 опљачканих и запаљених јеврејских кућа и радњи. Иницијатор зулума био је нико други до царски министар унутрашњих послова Вјачеслав Константинович Пле(х)ве.“³

„Прогони су интензивирани након што је релативно либералан цар Александар II убијен 1881, а наследио га његов син, немилосрдни и ултрареакционарни Александар III. И Александар III и његов син Николај II, последњи цар (овај „свети цар“ је нама од раније познат из поглавља „Поштовање светитеља“. Његове се иконе саме осликавају на зидовима руских манастира, и то на местима где треба да стоје иконе Свемогућег Господа; прим. И. С.)

1 Милован Балетић, Повратак Жидова у земљу Израелову, стр. 49-53.

2 Зоран Пејашинић, Ционистички покрет од Базелске до Балфурове декларације, Арс Либри, Београд 1997. стр. 17-18. Нагласак мој.

3 Наведено дело, стр. 62-63.

били су **фанатични антисемити**; током њихове владавине све могуће је рађено, уз службено охрабтивање, да се Русија очисти од Јевреја.¹

Историјски подаци које износи Милован Балетић и Зоран Пејашиновић у својим радовима указују да се сасвим поуздано зна да је на овакву фанатичну антисемитску политику руских царева пресудно утицала Руска православна црква, тј. њен главни гласноговорник, прокуратор светог архијерејског синода Константин Петровић Побједоносцев. Он је био тутор цара Александра III, а после његове смрти је на исти начин „туторисао“ и његовом сину Николају II Романову. Свети синод Руске цркве је заступао идеју о „три трећине“, која је садржала замисао о решавању „јеврејског питања“ у царској Русији. Наиме, према овој идеји, трећину Јевреја је требало побити, трећину протерати из земље а трећину покрстити и преобратити у Православље.² Биле су организоване различите екстремистичке организације које су учествовале у организованим погромима над припадницима старозаветног Божијег народа. Једна од тих организација је носила име „Црне стотине“. Ево како нас Норман Кон обавештава о помоћи коју је Руска црква пружала овим разбојничким бандама:

„Добро је познато да су Црне стотине ангажовале криминалце ради разбојништва и предвођења погрома, а политичке вође Црних стотина нису примане у пристојно друштво – но то није ометало организацију да добија обилну помоћ **од цркве** и државе. **Један епископ је био међу њеним вођама**, манастири су штампали летке њима у прилог, њихови амблеми и заставе излагани су у црквама, свештеници су наговарали вернике да се моле за њихов успех и да учествују у њиховим активностима.“³

Према истом аутору, 1905. године, московски митрополит је наредио да се у свих 368 московских цркава прочита проповед која је садржавала наводе из такозваних „Протокола сионских мудраца“ (у којима стоји записано да је циљ Јевреја да поробе све народе и загосподаре светом), а који заправо представља (како је касније утврђено) обичан плагијат сатире из 1864. коју је о Наполеону III написао Морис Жоли, а која носи назив „Дијалог у паклу између Макијавелија и Монтескијеа“. Овај плагијат, који је умногоме допринео погрому над Јеврејима у Русији као и касније у нацистичкој Немачкој⁴, сачињен је у Паризу од стране тајне Руске полиције Охране.

1 Норман Кон, Позив на геноцид, стр. 49. Нагласак мој.

2 Овакве тиранске идеје су Србима из Хрватске свакако познате, јер су над њима спровођене за време Другог светског рата у НДХ, под усташким режимом Анте Павелића и под благословом Римокатоличке цркве. Нажалост, оно што им (Србима дакле) очигледно није познато јесте то да су усташе пример оваквом свом монструозном злочину могле да имају у поступку руских православца и светог цара Николаја II према недужним Јеврејима неколико деценија раније. Види код: Балетић, стр. 99. Пејашиновић стр. 63.

3 Норман Кон, наведено дело, стр. 111. Нагласак мој.

4 Било би занимљиво истаћи само још један детаљ који повезује нацисту Адолфа Хитлера (кога је у своје време, пре Другог светског рата, свети владика Николај Велимировић упоређивао са Светим Савом) и светог цара Николаја II Романова. Наиме, супруга руског цара је била велики поштовалац древног симбола среће и задовољства названог „свастика“ (кукасти крст). Ова сујеверна жена је носила огрлицу од драгог камења у облику кукастог крста, а тај симбол је урезивала и у поклоне које је слала својим пријатељима. Кукасти крст који је донео (до XX

Због углавном неповољног положаја у коме су се налазили Јевреји у Европи (иако је било и периода слободе), у XIX веку је у неким круговима почела да јача идеја о поновном успостављању државе израиљског народа. Од тога времена, истакнути Јевреји су основали тзв. „Ционистички покрет“ чија ће настојања, након више деценија довести до жељеног резултата – поновног оснивања израелске државе половином XX века у Палестини.

Повратак Јевреја у земљу Израиљеву

„Тај дан учини Господ завјет с Аврамом говорећи: сјемени твојему дадох земљу ову од воде Мисирске до велике воде, воде Ефрата.“¹

„Зато пророкуј, и кажи им: **овако вели Господ Господ**: ево, ја ћу отворити гробове ваше, и извешћу вас из гробова ваших, народе мој, **и доведићу вас у земљу Израиљеву**. И познаћете да сам ја Господ, кад отворим гробове ваше, и изведем вас из гробова ваших, народе мој. И метнућу дух свој у вас у вашој земљи, и познаћете да ја говорим и чиним, говори Господ. (...) И реци им: **овако вели Господ Господ**: ево, ја ћу узети синове Израиљеве из народа у које отидоше, и сабраћу их од свуда, и доведићу их у земљу њихову. И начинићу од њих један народ у земљи, на горама Израиљевим, један ће цар бити свјема њима, нити ће више бити два народа, нити ће више бити раздијељени у два царства. (...) **И сједеће у земљи коју дадох слузи својему Јакову**, у којој сједеше оци ваши; у њој ће сједети они и синови њихови и синови синова њиховијех довијека, и Давид слуга мој биће им кнез довијека. И учинићу с њима завјет мирни, биће вјечан завјет с њима, и утврдићу их и умножићу их, и намјестићу светињу своју усред њих навијек. И шатор ће мој бити код њих, **и ја ћу им бити Бог и они ће ми бити народ**. И народ ће познати да сам ја Господ који посвећујем Израиља, кад светиња моја буде усред њих довијека.“²

Најшре настојање а потом и остварење тежње Јевреја окупљених у ционистичком покрету за поновним оснивањем израиљске (израелске) државе у земљи коју је Господ обећао њиховим праоцима, Аврааму, Исааку и Јакову, представља задивљујуће испуњење још једног библијског пророчанства, старог преко 2500 година. Иако је пророк Језекиљ живео и пророковао за време расејања старозаветног Израиља у Вавилону, пророчанство које је овом приликом изрекао није се односило на њихов повратак у јудејску земљу који се десио за време Зоровавела, Јездре и Нехемије у VI и V веку пре Христа. Доказ за то су стихови 26 и 27 у напред наведеном тексту, у којима се јасно тврди да ће након овог повратка Јевреја из расејања Бог са њима да успостави „вечни завет мира“, те да ће они бити Његов народ који ће га признавати за свог Бога. Као што је познато, овај „завет вечног мира“ ника-

века невиђену) „срећу“ јеврејском народу, био је осликан и на прозорском рагастову у соби у којој су боравили она и њен муж, цар Николај. Види код: Норман Кон, наведено дело, стр. 115, 116.

1 1. Мојсијева 15:18.

2 Језекиљ 37:12-14, 21-22, 26-28. Нагласак мој.

да до сада није био успостављен од Господа над Израиљем – те је стога јасно да се ради о догађају који ће уследити у будућности. У наредних неколико реченица желим да укратко поменем на који је начин дошло до проглашења израелске државе, на њима обећаној територији, 1948. године.

Јеврејски ционистички покрет

Све време широм дијаспоре, највећи број Јевреја избегавши асимилацију (стапање међу друге народе), певао је стихове из 137. псалма, који их је подсећао на боравак њихових предака у вавилонском изгнанству:

*„Зар Господњу песму свету
на тлу туђем да певамо?
Граде свети, граде мира,
ако тебе заборавим,
десница ми затајила.
Нек ми језик с непца срасте,
ако тебе не спомињем,
ако игде радост тражим
док ми пати Јерусалим.“¹*

Стихови овог псалма су осликавали њихову наду да ће се једнога дана вратити у своју земљу и свети град. Сваке године, приликом Пасхе, током дугог низа векова, Јевреји су се поздрављали речима *Lešana habaa bi Jerušalajim* – „Догодине у Јерусалиму“, што је потврђивало њихову тежњу за скорим повратком у земљу праотаца.

Први покушаји решавања јеврејског питања и промене статуса Палестине везују се за крај XVIII века, када је генерал Потемкин, блиски пријатељ руске царице Катарине II, сањао о освајању Свете земље – истеривању Турака и насељавању хришћана и Јевреја. Јаковљеви потомци широм Сједињених Америчких Држава и Европе су се посебно активирали у размишљању о колонизацији Палестине, а нарочито након тзв. „афере Дамаск“ из 1840. год. када су Јевреји лажно оптужени за ритуално убиство једног католичког калуђера. Над Јеврејима је том приликом извршена одмазда уз крвопролиће попут оног из средњег века.

Први велики заступник политичког ционизма је био земунски рабин Jehuda ben Šlomo Нај Алкахај. Овај рабин је заступао идеје о откупу земљишта и стварању пољопривредних колонија у Палестини, које би пре свега чинили Јевреји из отоманске империје. Други велики заступник ционизма је био немачки филозоф Моше (Мојсије) Хес, који је своју визију о решавању израиљског питања изнео у свом делу „Рим и Јерусалим“ 1862. године. Ипак, особа која је највише допринела актуелизацији и решавању питања повратка Јевреја у њихову земљу, коју им је Господ обећао пре четири ми-

¹ Псалм 137:5-6. Превео др Александар Бирвиш. Британско и инострано библијско друштво, Београд 1990. год.

ленијума, био је Теодор Херцл. Овај новинар који је живео у Бечу и писао текстове за позоришне комаде, а који се у почетку није много интересовао за повратак својих сународника у Палестину, па чак и био критичар таквих идеја, постао је циониста захваљујући још једној од лажних оптужби упереној против припадника свога народа – која је позната као „Драјфусова афера“. Наиме, у октобру 1894. године у Паризу је ухапшен генералштабни капетан Алфред Драјфус под оптужбом да је шпијунирао француску војску у корист Немачке. Под притиском јеврејских непријатеља, организован је судски процес на коме је Драјфус, уз помоћ лажних докумената и сведочења осуђен на доживотну робију и послат на њено издржавање на „Баволје острво“ близу француске Гвајане. У народу се чуло гласно узвикивање паролe „смрт Јеврејима“. Према сведочењу самога Херцла, овај лажирани процес против Драјфуса је пресудно утицао на њега и начинио га гласноговорником јеврејског националног покрета. Под његовим вођством, 1897. године у Базелу у Швајцарској, одржан је први ционистички конгрес, који је окупио 204 делегата. На њему је донет следећи проглас (Базелска декларација):

„Ционизам има за циљ да јеврејском народу створи домовину у Палестини која би била обезбеђена јавним законом.

Конгрес је размотрио следеће начине за постизање тог циља:

1. Унапређење погодних линија за насељавање Палестине Јеврејима који се баве пољопривредом, занатством и трговином.

2. Организовање и повезивање свег јеврејства путем одговарајућих институција, локалних и општинских, у складу са законима сваке земље.

3. Јачање осећања јеврејске припадности и националне свести.

Римокатоличка теологија, попут православне, такође одбацује веровање у будуће царство Месије на земљи, сматрајући га кривоверјем:

4. Предузимање припремних корака за обезбеђење сагласности владе, уколико је потребна, за остварење циљева ционизма.⁴¹

Следећи важан догађај који се одиграо на путу ка успостављању израелске државе у Палестини је био Први светски рат, који је као резултат донео британско освајање Палестине и ослобађање од Турака. У то време је у Енглеској живео један јеврејски научник по имену Хаим Вајцман, заговорник ционизма. Овај научник је открио ацетон, материју која је од стране Британаца била коришћена за израду експлозива, па је на тај начин помогао да непријатељске војске Немачке и Аустроугарске буду поражене. Из разлога захвалности др Вајцману за овакво сензационално откриће, притисака циониста, као и својих личних политичких интереса, влада Велике Британије подржала је повратак Јевреја у Палестину и успостављање њихове националне државе. Том приликом је донет документ који ће у историји бити упамћен по називу „Балфурова декларација“. Први енглески високи комесар у (од Турака ослобођеној) Палестини био је Јеврејин *sir Herbert Samuel*. И он је позвао Јевреје који су живели широм света – да се врате у своју прапос-

¹ Зоран Пејашинић, Ционистички покрет од Базелске до Балфурове декларације, стр. 51.

тојбину. Од тога доба, па до успостављања израелске државе, у Палестину се населило готово пола милиона Јевреја.

Оснивање модерне државе Израел

Три године након завршетка Другог светског рата, у коме је страдало око шест милиона припадника старозаветног Божијег народа, 1948. године у Палестини је проглашена независна држава Израел. Влада Велике Британије, која је нешто пре као и током Другог светског рата водила прилично негативну политику у односу на Јевреје да би се додворила арапским државама богатим нафтом, након завршетка рата најавила је крај свог протектората над Палестином. Врућ кромпир решавања питања успостављања израелске државе и јеврејско – арапских односа пренела је на тек основану организацију Уједињених Нација. Ова светска организација основала је комисију за Палестину која је требала да нађе решење у вези поделе земље између Израелаца и Палестинаца. Већина у комисији је заступала уверење да Палестину треба поделити у две потпуно самосталне државе. Израел је прихватио план којим је добијао 56, 17% територије. Палестинци, којима је преостало 42, 83% територије били су незадовољни, а арапске државе су захтевале да на читавој територији буде установљена палестинска држава у којој би Јевреји добили статус националне мањине.¹

Приближавао се 14. мај 1948. године, датум за који је Британија најавила престанак свога мандата над поменутом територијом Блиског истока. Ујутру, 14. маја, последњи високи комесар у Палестини *sir Alan G. Cunningham* је напустио Јерусалим. Након инспекције поморских снага у Хаифи тачно у поноћ, спуштена је Британска застава, чиме је престала њена управа над Палестином, која је трајала 30 година, 5 месеци и 4 дана:

„Истог послеподнева Давид Бен Гурион је у име Жидовског националног вијећа и Генералног ционистичког вијећа прочитао прокламацију о проглашењу независне и суверене жидовске државе:

‘ERETZ IZRAEL (Земља Израелова) је мјесто настанка жидовског народа. Овдје је израстао његов духовни, религијски и политички идентитет. Овдје је он имао своју државу, створио културне вриједности од националног и свјетског значења и дао човјечанству вјечну Књигу над књигама. (...) Ношени том традиционалном и повијесном приврженошћу Жидови су тежили у свакој новој генерацији да се поново врате у своју прадомовину. Посљедњих десетљећа они су то масовно и чинили. (...) ПРЕМА ТОМЕ, МИ ЧЛАНОВИ НАРОДНОГ ВИЈЕЋА, ПРЕДСТАВНИЦИ ЖИДОВСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У ERETZ IZRAELU И ЦИОНИСТИЧКОГ ПОКРЕТА, СКУПИЛИ СМО СЕ ОВДЈЕ НА ДАН ПРЕСТАНКА БРИТАНСКОГ МАНДАТА НАД ERETZ IZRAEЛОМ, И НОШЕНИ ПРИРОДНИМ И ПОВИЈЕСНИМ ПРАВОМ, КОЈЕ ЈЕ ПОТВРДИЛА И ГЕНЕРАЛНА СКУПШТИНА УЈЕДИЊЕНИХ НАРОДА, ОБЈАВЉУЈЕМО УСПОСТАВЉАЊЕ ЖИДОВСКЕ ДРЖАВЕ У ERETZ IZRAELU, КОЈА ЋЕ СЕ ЗВАТИ ‘ДРЖАВА ИЗРАЕЛ’. (...) **НАДАЈУЋИ СЕ У**

¹ Види у: Душан Симић; Садат: Мир или авантура, Политика, Београд 1978. год.

СВЕМОГУЋЕГА, МИ ПОТПИСУЈЕМО ОВУ ПРОКЛАМАЦИЈУ НА ОВОМ САСТАНКУ ПРИВРЕМЕНОГ ВИЈЕЋА ДРЖАВЕ, НА ТЛУ ДОМОВИНЕ, У ГРАДУ ТЕЛ АВИВУ, У ПРЕДВЕЧЕРЈЕ БЛАГДАНА СУБОТЕ, 5. ДАНА ИҮАРА 5708. (14. свибња 1948).¹

На овај начин био је учињен најзначајнији корак ка будућем потпуном испуњењу пророчанства које је изрекао Божији слуга Језекиљ. Израилци (Израелци) су поново, након безмало два миленијума, били у својој држави – из које су њихови преци, по речима Господа Исуса Христа - били протерани због одбацивања Божијег Месије. Повратак Израелаца у своју земљу се наставља. Од оснивања државе до данашњих дана, број повратника износи више милиона људи. Божија Реч објављена преко пророка Језекиља се обистињује управо пред нашим очима.

Израелско – арапски ратови

Неколико дана пре проглашења модерне јеврејске државе, први израелски премијер Давид Бен Гурион послао је Голду Меир на тајни састанак са Абдулахом, хашемитским владаром, који је међу Јеврејима био поштован као најумеренији арапски лидер. Абдулах је одмах саопштио г-ђи Меир да се арапска лига спрема да војном силом спречи формирање Израела. Египат, Сирија, Либан, Ирак и Јордан су већ окупљали своје снаге. Ипак, исход рата који је био на помолу, не само да није био повољан за Палестинце (што се тиче проширења територије која би била под њиховом управом) већ је дао прилику Божијем заветном народу да касније, из рата у рат, стално заузима нова пространства:

„Први израелско-арапски рат траје, са променљивом срећом, осам месеци. У њему, на обема странама, гине око дванаест хиљада људи. У почетку арапске армије, од којих неким још командују британски официри, постижу извесне успехе: Јорданци, под фамозним сер Џон Глаб Пашом, освајају јеврејски део Јерусалима; Египћани продиру у пустињу Негев, а Ирачани стижу надомак Хаифе. Али, организованији и снажније мотивисани Израелци преокрећу ток рата и, до краја, заузимају још готово половину територије коју је светска организација наменила палестинским Арапима.“²

И поред бриљантне победе Божијег народа над агресорским војскама неколико арапских држава, Јерусалим још увек није припадао Јеврејима у потпуности. Један његов део (Стари град у коме се налази и храмовно брдо и „Зид плача“) пао је у руке Јорданаца. У наредних деветнаест година Јерусалим је био подељени град.

Након „Суецке кризе“ и напада здружених британско – француско – израелских снага на Египат 1956. године, на Синајском полуострву су размештене групе Уједињених Нација (плави шлемови). Током наредних година, израелска авијација и артиљерија су често вршиле одмазде и над територијом Сирије због њене подршке Палестинцима који су вршили терорис-

¹ Милован Балетић, Повратак Жидова у земљу Израелову, стр. 341-343. Нагласак мој.

² Душан Симић, Садат: Мир или авантура, стр. 22.

тичке нападе. У мају 1967. године, египатском председнику Насеру су из Дамаска и Москве стигла упозорења да Израел концентрише своје трупе на сиријској граници – те да ће, највероватније, ускоро уследити напад на ту државу. Председник Египта је због тога затражио повлачење плавих шлемова са Синајског полуострва, да би гомилањем својих трупа на границу са Израелом успоставио противтежу израелском гомилању трупа према Сирији. На изненађење свих, па и самог председника Насера, Уједињене Нације су донеле одлуку да се плави шлемови што пре повуку. Египатске снаге су заузеле читаво Синајско полуострво, а Каиро је обновио блокаду Акабског залива – која је била повучена после рата 1956. године. Ево како се даље одвијала блискоисточна криза те 1967. године:

„Египатски потпредседник Захарија Мохиједин управо се, 5. јуна, спремао да крене у Вашингтон на преговоре, када је Израел – позвавши се на затварање Акабског залива као на *casus belli* - свим својим снагама извршио изненадни агресивни напад на египатске положаје. Израелски ‘миражи’ су у року од неколико десетина минута на пистама египатских аеродрома уништили главнину египатске ваздушне силе. Добро обучени и изванредно наоружани, израелски војници, чији је морал био подстакнут пропагандом неких арапских радио-станица о томе како ће ‘Израелци бити бачени у море’, у року од три дана заузеле су цео Синај и избили на Суецки канал. У два следећа дана, у рату са армијом краља Хусеина, освојили су целу Цисјорданију и избили на реку Јордан. Деветог и десетог јуна, после најогорченијих битака рата, заузеле су и читаву сиријску Голанску висораван.

Израел је победнички ликовео; арапски свет је био у стању најдубљег шока.“¹

Оно што је посебно важно за наше разматрање библијских пророчанстава о скором успостављању месијанског (Христовог) царства над Израилцима поново окупљеним у својој држави јесте оно што ћу управо поменути. Наиме, у овом рату, Израелски војници су ослободили читав Јерусалим, тј. његов стари део који је деветнаест година био у рукама Јорданаца. Храмско брдо и „Зид плача“ били су поново у рукама Јевреја. Велики рабин Шломо Горен је, препознајући знаке времена, тим поводом изјавио: „*Ушли смо у месијанско доба*“. А професор Jeshua Prawer са хебрејског универзитета је допунио претходну изјаву речима: „*Готово две хиљаде година је овај народ морао да чека своје избављење како би могао да ослушкује Месијине кораке који се приближавају*.“² Очигледно је да су ова двојица уважених људи у поновном успостављању израелске власти над целим Јерусалимом, што значи и над местом некада постојећег храма, препознали велики знак који указује на скоро успостављање месијанског царства над Израелом. Према казивањима Старога и Новога завета, пре (поновног) доласка јеврејског Месије (Христа), храм у Јерусалиму ће поново бити сазидан и у њему бити успостављен старозаветни систем жртвовања.

1 Наведено дело, стр. 29.

2 Види у: Joackim Langhammer, *Što će biti od ovoga svijeta?*, Riječi iskrene – Pušćine 1996. god. str. 56.

Испуњење седамдесете Данилове седмице

Према речима Господа Исуса Христа записаним у Лк. 21:24, Јерусалим ће газити многобошци „док се не испуне времена многобожаца“. Ова „времена“ су почела још давно, у време Навуходоносоровог уништења првог јерусалимског храма. Као што смо малочас увидели, од 1967. године Јерусалим је у рукама Јаковљевих потомака, али се „времена многобожаца“ још увек нису испунила. Оно што ће се дешавати пред само истицање овог времена казују нам даљи стихови поменутог текста из ев. по Луки:

„И биће знакова на сунцу, месецу и звездама, а на земљи страх ће обузети народе, тако да неће имати куд од хуке и морских валова, људи ће издисати од страха и очекивања онога што иде на свет; јер ће небеске силе бити уздрмане. И тада ће угледати Сина човечјег како долази на облаку с великом силом и славом. А кад се ово почне збивати, исправите се и подигните своје главе јер се приближава ваше избављење.“¹

Ово време, испуњено великим невољама, у којем ће сам Господ судити безбожним земаљским становницима, јесте управо време о којем смо говорили на почетку овог проучавања. Сетимо се, говорили смо о „дану освете Бога нашега“ (Иса. 61:2; Малахија 4:5) који ће наступити након доласка пророка Илије на земљу – ради проповедања Господњег еванђеља. Оно што је битно да знамо јесте и то да данашњи Израелци, као и ондашњи, не прихватају чињеницу да је њихов Месија заправо Исус из Назарета. Они и даље чекају другачијег месију – а он ће им доћи у лику никог другог до самог антихриста, који ће највероватније бити по телесном пореклу Јеврејин. Као што смо у ранијем разматрању пророчанства из књиге пророка Данила утврдили, након Исусовог уласка у Јерусалим и његовог распећа, тј. испуњења пророштва о 69 седмица, настала је велика пророчка „пукотина“ у којој је смештено деловање Христове новозаветне Цркве. У последње време за човечанство, мораће да буде испуњена и последња, седамдесета седмица, као и сви догађаји предвиђени за њу, да би месијанско царство могло да буде успостављено. Дакле, према старозаветном пророчанству и најави Господа Христа да ће „Илија најпре доћи и све успоставити“ (Мт. 17:11), за време последњих седам година постојања грешне људске цивилизације морамо да очекујемо долазак на земљу овог Божијег пророка. Његову најаву налазимо и у Откривењу Јовановом у 11. поглављу, где се спомиње још неколико занимљивих детаља. Погледајмо како гласи овај текст:

„И даде ми се трска слична штапу, с овим речима: устани и измери храм Божији и жртвеник и оне што се у њему Богу моле. *А спољашње двориште храма остави на миру и не мери га, јер је дано многобошцима, и они ће газити свети град четрдесет и два месеца. И даћу двојици својих сведока на ће у одељу за жалост пророковати хиљаду двеста и шездесет дана.* Ови су две маслине и два свећњака што стоје пред Господом земље. И ако ко хоће да им науди, ватра излази из њихових уста и прождире њихове непријатеље. И ако ко зажели да им науди, мора овако да буде убијен. *Ови имају власт*

¹ Ев. по Луки 21:25-28.

да затворе небо – да не пада киша у дане њиховог пророковања, и имају власт над водама – да их претварају у крв, и да ударе земљу сваком недаћом – колико год пута зажеле. И кад сврше своје сведочанство, звер која излази из бездана ратоваће против њих, и победиће их, и убиће их. И њихова телеса лежаће на улици великог града, који се у духовном смислу зове Содом и Египат, где је и њихов Господ био распет. И људи од народа и племена и језика и народности гледаће њихова телеса три и по дана, и неће дозволити да њихова телеса положи у гроб. И који станују на земљи радоваће се за њих и веселиће се, и слаће дарове један другоме, зато што су ова два пророка намучили становнике земље. И после три и по дана уђе у њих дух живота од Бога, па стадоше на своје ноге, а велики страх спопаде оне који их гледаху. И чуше снажан глас са неба који им је говорио: попните се овамо. И попеше се на небо у облаку, и видеше их непријатељи њихови.“¹

Према управо наведеној пророчкој речи у којој се описује деловање два Божија пророка (по знацима њихове делатности највероватније се ради о пророцима Илији и Мојсију), најпре се истиче чињеница да ће храм у Јерусалиму постојати, а да ће његово спољашње двориште (као у библијским временима) бити дато многобошцима, уз назнаку да ће га они газити 42 месеца (1260 дана или три и по године). Веома је занимљиво и то да ће у исто време, један до другог, постојати два верска објекта. Јерусалимски храм који ће, према вестима из Израела, бити изграђен у скорој будућности и исламска џамија са позлаћеном куполом, названа Омарова џамија. Занимљиво је такође да ће двојица пророка сведочити 1260 дана, управо онолико дуго колико ће и многобошци газити спољашње храмовно двориште. О чему се овде заправо ради?

Према пророчанствима записаним у књизи пророка Данила у 9:27 и Откривењу 11:3 и 12:14, последња „седмица“ (из Даниловог пророчанства 9:24-26) је подељена на два једнака дела од по три и по године. Почетак првог тропогодишњег периода обележиће појављивање човека којег Библија назива Антихристом, а који ће према пророштву бити владар последњег безбожног царства на земљи пре успостављања царства небеског. Према Светом писму, територија којом ће овај човек управљати биће иста она коју је некада давно заузимало Римско царство (Данило 7:7-8, 19-27). Чак се помиње и сам град Рим, као град који ће имати огромног утицаја на многа политичка као и религијска збивања (Отк. 17:1-6, 18)². Антихристова владавина ће из почетка бити демократска и веома популарна код широких народних маса. Према пророку Данилу, овај владар ће успоставити политички савез са многим

1 Откривење Јованово 11:1-12. Нагласак мој.

2 Овај град се у Откривењу упоређује са женом блудницом која је „пијана од крви светих и крви Исусових сведока“. Римокатолички теолози у свом тумачењу сматрају да се ту ради о древном незнабожачком Риму из првих векова прогона хришћана, но пошто се овде ради о будућим догађајима највероватније је да је реч о папском Риму, који је током средњег века прогонио и предавао на смрт многе верске неистомишљенике под паролом очувања „праве вере“. Међу стотинама хиљада и милионима невиних страдалника су били и многи прави, библијски, нановорођени хришћани, који се нису слагали са небиблијским доктринама које је исповедала папска црква. (О малочас поменутом тумачењу Римокатоличке цркве види више у: Библија Кршћанске садашњости, Zagreb 1983. god. str. 1271).

државама па и са Израелом – за период од седам година. У половини „седмице“ (тј. после три и по године) изненада ће раскинути савез са модерном државом старозаветног Божијег народа, а прогонство Израиљаца ће поново отпочети. Важно је напоменути и то да ће управо овај (први) период задње „седмице“ бити обележен Мојсијевим и Илијиним појављивањем. Током њиховог троипогодишњег проповедања међу Јеврејима, многи Јаковљеви потомци ће прихватити Исуса Христа за свог Месију и Спаситеља. У то време ће се испунити и пророштво које је више стотина година пре Христовог рођења изрекао пророк Јоил:

„И познаћете да сам ја усред Израиља, и да сам ја Господ Бог ваш, и да нема другога, и народ мој неће се посрамити довијека. И последије ћу излити дух свој на свако тијело, и прорицаће синови ваши и кћери ваше, старци ће ваши сањати сне, младићи ће ваши виђати утваре. И на слуге ћу и на слушкиње у оне дане излити дух свој; *и учинићу чудеса на небу и на земљи, крв и огањ и пушење дима. Сунце ће се претворити у таму и мјесец у крв **прије него дође велики и страшни дан Господњи.*** И сваки који призове име Господње спашће се; јер ће на гори Сиону и у Јерусалиму бити спасење, као што је рекао Господ, и у остатку који позове Господ.“¹

Ово пророчанство се делимично испунило у време оснивања Христове Цркве, на дан Педесетнице, али са том разликом што тада нису уследили знаци катаклизме – као што ће се то десити у последње време. Као што смо раније говорили, пророк Данило предвиђа „укидање жртве и приноса“ у половини „седмице“, што јасно указује на то да ће у будућности бити подигнут храм у коме ће се ово жртвовање вршити. Три и по године након успостављања савеза са Израелом, и исто толико времена протеклог од почетка проповедања двојице пророка послатих са неба – поменута двојица ће бити убијена од стране антихристових атентатора. Њихова тела ће лежати на улицама Јерусалима неколико дана, након чега ће их Господ подићи у нови живот и ваздигнути на небо (Отк. 11:7-12). Баш у то време ће се збити још један драматичан догађај о којем говоре старозаветни пророци, Господ Христос, као и Његови апостоли. Антихрист, чијом ће се вољом прекинути приношење жртава Израиљевом Господу Богу у складу са старозаветним прописима, ући ће у Јахвеов храм у Јерусалиму и сести у њега, приказујући себе – да је он Бог. Ево како нас о томе извештава Свето писмо:

„Потом ће настати силан цар, и владаће великом државом и радиће што хоће (...) *А од времена кад се укине жртва ваздашња и постави гнусоба пустошна, биће тисућа и двјеста и деведесет дана.*“²

„Када, дакле, видите да **гнусоба опустошења, о којој је говорио пророк Данило, стоји на светом месту**, ко чита нека разуме, тада становници Јудеје нека беже у горе, а ко буде на крову нека не силази да узме што из своје куће, и ко буде у пољу нека се не враћа да узме свој огртач. Тешко трудним женама и дојиљама у те дане. Молите се да бежање ваше не буде у зиму или у суботу; *јер ће тада бити велика невоља, какве није било*

¹ Књига пророка Јоиља 2:27-32. Нагласак мој.

² Књ. пророка Данила 11:3; 12:11. Нагласак мој.

од постања света до сада, нити ће бити. И ако се не би скратили они дани, не би се спасао ни један човек. Али због изабраних скратиће се они дани.“¹

„Децо, последњи је час, и као што сте чули да ће антихрист доћи... (...) Ко је лажљивац ако не онај који пориче да је Исус Месија? То је антихрист – ко пориче Оца и Сина.“²

„Да вас нико не превари ни на који начин; јер нема дана Господњег док прво не наступи отпад и не појави се човек греха, син погибли, који се противи и диже на све што се назива Богом или светињом, **тако да ће сести у храм Божији** и самога себе представљати – да је он Бог.“³

Господ Исус Христос се, дакле, у тексту из ев. по Матеју позива на Данилово пророчанство и потврђује га речима да ће у време постављања „гнуСОбе опустошења“ у свето место (храм) – настати велика невоља какве није било откако је људи на земљи нити ће је икада бити. Посебно, ова невоља ће бити у вези са израиљским народом, јер управо њима Исус поручује да „беже у горе“ (брда и планине) ради спасавања голих живота. Јованово Откривење нам ставља до знања да ће антихрист повести велики рат против Израелаца настојећи да потре како оне Јевреје који су се преко сведочанстава двојице пророка преобратили на хришћанство, тако и остало Јаковљево потомство. Рат ће трајати све до Господњег другог доласка, и то у наредне три и по године (Отк. 12. гл.). Пророк Данило је такође предвидео овај догађај и поступке човека безакоња:

„И говориће ријечи на вишњег, и потираће свеце вишњег, и помишљаће да промијени времена и законе; и даће му се у руке за *вријеме и за времена и за по времена* (тј. три и по године; прим. И. С.). Потом ће сјести суд, и узеће му се власт, те ће се истријебити и затрти сасвијем. А царство и власт и величанство царско под свијем небом даће се народу светаца вишњег; његово ће царство бити вјечно царство, и све ће власти њему служити и слушати га.“⁴

Оно што је још веома важно да истакнем јесте и изјава Господа Исуса Христа коју је изрекао својим сународницима у време када су га одбацили као свог Месију:

„Него вам кажем, од сада ме нећете видети док не речете: нека је благословен који долази у име Господње.“⁵

Наиме, за време великог антихристовог рата против Израела, у којем ће, према Откривењу, на супротстављеним странама учествовати готово све велике светске силе (Отк. 9. гл.) и у коме ће изгинути једна трећина становништва планете (дакле више од две милијарде), на страни Јевреја изгубиће животе око две трећине тада живећих потомака Авраама, Исаака и Јакова. О овој страшној катаклизми и будућој погибији многих Израиљаца писао је и пророк Захарија пре два и по миленијума:

1 Ев. по Матеју 24:15-22. Нагласак мој.

2 1. посл. Јованова 2:18, 22-23.

3 2. посл. Солуњанима 2:3-4. Нагласак мој.

4 Књ. пророка Данила 7:25-27. Нагласак мој.

5 Ев. по Матеју 23:39.

„И у свој земљи, говори Господ, два ће се дијела истријебити у њој и погинути, а трећи ће остати у њој; И ту ћу трећину метнути у огањ, и претопићу их како се претапа сребро, и окушаћу их како се куша злато; они ће призвати име моје, и ја ћу им се одазвати и рећи ћу: то је мој народ; а они ће рећи: Господ је Бог наш.“¹

Тек након ове страшне несреће која ће задесити Израел (као и читаво човечанство) Јевреји ће, сусревши се са својим потпуним уништењем, завапити ка Богу као свом Спаситељу. Према Исусовим речима, његови саплеменици ће га поново видети тек када буду рекли „да је благословен онај који долази у име Господње.“ О самом тренутку доласка израиљског Месије са неба на земљу, Свето писмо нас овако извештава:

„И излићу на дом Давидов и на становнике Јерусалимске дух милости и молитава, и погледаће на мене којегга прободоше; и плакаће за њим као за јединцем, и тужиће за њим као за првенцем.“²

„Одмах после невоље оних дана сунце ће потамнети и месец неће давати своје светлости, и звезде ће падати с неба, и силе небеске уздрмаће се. И тада ће се на небу појавити знак Сина човечјег, *на ће тада закукати сва племена на земљи, и угледаће Сина човечјег где долази на облацима* са силом и великом славом.“³

„Ево, иде са облацима и гледаће га свако око и они који га прободоше, и кукаће за њим сва племена земаљска. Да, амин.“⁴

Као што је јасно из управо наведених текстова, на самом крају „великих невоља“ за читав свет, када Јевреји, који су „проболи Христа“ буду за њим плакали и у покајању га прихватили за свог Месију, безбожност са земље ће занавек бити уклоњена, сви антихристи поражени а месијанско божанско царство успостављено. У тај дан, дан успостављања царства, ноге Исуса Месије ће стати на Маслинску гору (Зах. 14:4; Дела ап. 1:6-12):

„И у тај ће дан протећи из Јерусалима вода жива, пола к источном мору а пола к западном мору, и биће и љети и зими. И Господ ће бити цар над свом земљом, у онај дан биће Господ један и име његово једно.“⁵

На самом почетку царства Месије над Израиљем као и над читавом земљом, уследиће и васкрсење мртвих праведника. Међутим, пошто је тема о васкрсењу мртвих обимна, о њој ћемо говорити у току разматрања које је пред нама, а то је проучавање односа другог Христовог доласка и постојања као и окончања мисије (посланства) земаљске новозаветне Цркве.

Други Христов долазак и мисија новозаветне Цркве

На исти начин као што православна теологија (есхатологија) не признаје никакву улогу израиљског народа у вези са другим Христовим доласком,

1 Књ. пророка Захарије 13:8-9.

2 Књ. пророка Захарије 12:10. Нагласак мој.

3 Ев. по Матеју 24:39-40. Нагласак мој.

4 Откривење Јованово 1:7. Нагласак мој.

5 Књ. пророка Захарије 14:8-9.

што је наравно (као што смо се уверили) погрешно, такав је случај и са тумачењем односа мисије новозаветне Цркве у односу на Господњи повратак. Током проучавања које следи, увидећемо да теологија Источне цркве одступа од учења Светог писма и по овом питању. Као што смо могли да уочимо током ранијег разматрања, Господ Исус Христос је најавио свој поновни долазак тако што је рекао да ће му претходити велики и силни знаци на небу и на земљи, долазак антихриста, велики ратови и природне катастрофе каквих није било никада у ранијој историји човечанства. Међутим, ако добро обратимо пажњу, овај Исусов говор који је најавио будућу катаклизму био је упућен јеврејском народу (Израиљу) – а не Његовој Цркви, која је тек требала да буде основана. Постоји велика разлика између другог Христовог појављивања у односу на Цркву и Његовог доласка везаног за судбину Израиља (Израела). Ово мора да буде посебно истакнуто, јер се у томе и састоји главна грешка православне теологије. Наиме, када Господ Исус говори верницима који су по националности Јевреји, а који ће се обратити Богу и Његовом Месији током великих невоља (последње Данилове седмице), Он каже:

„И биће знакова на сунцу, месецу и звездама, а на земљи страх ће обузети народе, тако да неће имати куд од хуке и морских валова, људи ће издисати од страха и очекивања онога што иде на свет; јер ће небеске силе бити уздрмане. И тада ће угледати Сина човечјег како долази на облаку са великом силом и славом. *А кад се ово почне збивати, исправите се и подигните своје главе, јер се приближава ваше избављење.*“¹

Господ очигледно даје на знање људима да када виде да се „све ово збива“, подигну своје главе јер је Његов повратак на прагу. Други Исусов долазак у небеској слави ће бити најављен великим невољама – и свако ко у то време буде познавао Свето писмо – моћи ће да препозна ове унапред проречене догађаје. Међутим, Господ Христос је у исто време говорио о свом другом доласку и као о дану који ће доћи изненада, без икаквих чудесних знакова који би му претходили. Ево шта Исус о томе саопштава својим ученицима:

„Бдите дакле, јер не знате у који дан ће доћи Господ ваш. А ово знајте, када би домаћин знао у коју ноћну стражу ће лопов доћи, бдио би и не би дозволио да се поткопа његова кућа. Зато и ви будите спремни, **јер ће Син човечји доћи у час када не мислите.**“²

Као што примећујемо у управо наведеном тексту, Господ упозорава своје ученике да стално треба да буду духовно будни и чекају Његов повратак – јер ће се он одиграти изненада. Пример којим Исус свој долазак упоређује са сликом лопова који се прикрада да би нешто украо из куће је веома илустративан. Из Исусовог поређења произилази оно што се и уистину дешава – а то је да се крадљивац приближава туђој кући веома лагано и то у време када се домаћин најмање нада његовом доласку. Притом, он се наравно труди да не начини ни најмањи шум или буку на основу које би могао да буде откривен. Очигледно је, дакле, да Господ истиче двоструку природу свога

¹ Ев. по Луки 21:25-28. Нагласак мој.

² Ев. по Матеју 24:42-44. Нагласак мој.

повратка на земљу, или боље речено, најављује најпре тајанствени, а потом и јавни, свима видљиви, долазак у небеској слави. Да би нам ово било јасније, погледаћемо шта нам о томе говоре остали новозаветни текстови.

Вазнесење новозаветне Цркве

„Нека се не узнемирава ваше срце; верујте у Бога, и верујте у мене. У дому мога Оца има много станова; да није тако, зар бих вам рекао: идем да вам припремим место. И кад одем и припремим вам место, **доћи ћу опет и узећу вас к себи, да и ви budete где сам ја.**“¹

Према речима Господа Исуса Христа и апостола, записаних у Новом завету, веома јасно произилази да је први наредни догађај предвиђен Божијим пророчким календаром тајно вазнесење нановорођених верника (Христове Цркве) на небо – у небески Јерусалим. У претходно проучаваној целини истакао сам чињеницу да ми данас живимо у пророчкој „временској пукотини“ након завршетка 69. и почетка 70. Данилове седмице, која ће отпочети да се испуњава на крају времена, седам година пре успостављања Христовог месијанског царства над Израиљем и читавом планетом. Према Божијој провидности, старозаветни Јевреји су одбацили свога Месију и на тај начин омогућили испуњење Господњег плана који је у времену пре Исусовог рођења био сакривен. Тај план је подразумевао оснивање новозаветне Цркве, Божијег народа састављеног од припадника свих народа на земљи. У посланици Римљанима апостол Павле потврђује библијску истину о томе да су Јаковљеви потомци окорели и постали Богу непокорни – да би унапред одређени број многобожаца, кроз веру у Христа (у оквиру Цркве), био спашен. Након тога ће се, према овом апостола (и осталом целобиблијском учењу) одиграти догађаји који ће довести и до спасења израиљског народа:

„**Не желим на име, браћо, да вам остане непозната ова тајна**, да не би мудровали по својој мудрости: **један део Израиља је окорео – док не уђу сви многобошци, и тако ће се спасти сав Израиљ**, као што је написано: ‘Избавитељ ће доћи са Сиона, одвратиће безбожност од Јакова. И ово им је завет од мене, кад уклоним њихове грехе.’“²

Према Павлу, овакав развој догађаја је био „тајна“ за старозаветне вернике – а он жели да сада буде откривен новозаветним хришћанима. У време када је Исус, мало пре свога вазнесења, био са ученицима на Маслинској гори, они су му поставили следеће питање:

„А окушљени питаху га овим речима: *Господе, хоћеш ли у ово време **поново успоставити царство Израиљево?*** Он им рече: *Није ваше да знате времена или рокове које је Отац одредио својом влашћу*, него ћете примити силу – кад Дух Свети сиђе на вас, **и бићете моји сведоци** како у Јерусалиму тако и по свој Јудеји, и Самарији, и све до краја земље.“³

1 Ев. по Јовану 14:1-3. Нагласак мој.

2 Посл. Римљанима 11:25-27. Нагласак мој.

3 Дела апостолска 1:6-8. Нагласак мој.

Према Господњим речима, пре успостављања царства над Израиљем, његови ученици морају да проповедају еванђеље „све до краја земље“. Овакву заповест читамо и у ев. по Матеју:

„Тада приђе Исус и рече им: мени је дана свака власт на небу и на земљи. Зато *идите и начините све народе мојим ученицима*, крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да држе све што сам вам наложио; и ево, ја сам с вама у све дане до свршетка света.“¹

Хришћанство и порука еванђеља се шири светом већ готово пуних двадесет векова. У данашње време више него икада раније, захваљујући средствима масовне комуникације (уз помоћ дељења и продаје Библија, хришћанске литературе, филмова, радио и телевизијских емисија...). Проповедање еванђеља и доступност Светог писма обичном човеку је било умногосте отежано до XV века, из разлога што су се свети списи умножавали преписивањем. Тај поступак је био врло спор, а примерци таквих Библија веома скупи – па стога и недоступни широким народним масама. Тек у XV веку, проналаском штампарске машине, почело се и са масовнијим умножавањем Књиге над књигама – која је из деценије у деценију постајала све приступачнија обичном свету – кроз превођење на народне језике. Ипак, XX век представља прекретницу у брзини ширења еванђеља по читавом свету. Током последњих сто година основана су многа библијска друштва која се баве штампањем Светих писама на готово свим језицима. У прошлом веку подељено је на милијарде примерака Библија (или њених делова, Нових завета и еванђеља), хришћанских књига, брошура, трактата... Снимљено је мноштво филмова (документарних, играних и цртаних) са библијском тематиком, које је видело на стотине милиона становника наше планете. Сателитски преноси еванђелских проповеди познатих светских евангелизатора су такође допринели и још увек доприносе продирању Христове поруке помирења са Богом у сваки дом, па чак и у државама које нису наклоњене хришћанству. Хришћански мисионари залазе и у најдубље џунгле Амазоније, Африке и Индонезије да би задобили људе за Христа...

Данашње време је, дакле, управо оно о коме су прорицали Христос и апостоли – време пред други Господњи долазак. Исус је веома уско повезао глобално проповедање еванђеља са тренутком Његовог повратка на земљу:

„И *проповедаће се ово еванђеље о царству по свему свету* за сведочанство свима народима, **и тада ће доћи крај.**“²

Према свим знацима о којима смо до сада говорили а који указују на скоро Христов долазак, као што су сакупљање Јевреја у њима обећаној земљи, припрема за изградњу јерусалимског храма, уједињење „Римског царства“, као и проповедање еванђеља по целом свету, можемо са сигурношћу да тврдимо да се налазимо на корак од тајног Господњег доласка – ради вазнесења Цркве на небо. У тексту којег сам цитирао на почетку ове целине (Јн. 14:1-3), јасно налазимо Спаситељевој изјаву да ће – када ученицима приправи место – поново доћи и узети их себи, да би и они били тамо где је Он (запазимо

¹ Ев. по Матеју 28:18-20. Нагласак мој.

² Ев. по Матеју 24:14. Нагласак мој.

да Исус овде не каже да ће доћи да буде тамо где су они – дакле на земљи, што ће се десити приликом успостављања царства - већ да ће их **узети к себи**). Ово „узеће“ Цркве на небо ће се, према Библији, засигурно десити пре почетка последње, седамдесете Данилове седмице, тј. великих невоља и катаклизми које ће задесити свет. То потврђује апостол Павле у једној од својих посланица:

„...како сте се ви од идола обратили Богу, да служите живом и истинитом Богу, и да са небеса очекујете његовога Сина кога је васкрсао из мртвих, Исуса који нас **избавља од гнева који долази**.“¹

Када говори о тајном Христовом доласку у облаке ради вазнесења Цркве, исти апостол наставља говорећи:

„Не желимо, браћо, да останете у незнању у погледу оних који су уснули, да не будете ожалостњени као остали који немају наде. Ако, наиме, верујемо да је Исус умро и васкрсао, тако ће Бог Исусовим посредством повести с њим и оне који су уснули. *Јер ово вам казујемо речју Господњом – да ми који живимо и остајемо до доласка Господњег нећемо претећи оне који су уснули. Јер ће сам Господ на заповест, на глас арханђела и на трубу Божију сићи са неба, те ће мртви у Христу васкрснути прво. Затим ћемо ми живи, ми који преостајемо, бити заједно са њима однети у ваздух – у сусрет Господу; и тако ћемо свагда бити са Господом.* Стога тешите један другога овим речима.“²

„А у погледу времена и часа, браћо, немате потребе да вам се пише, *јер сами тачно знате да ће дан Господњи доћи као лупеж у ноћи*. Кад наине кажу: мир и сигурност, тада ће изненада наићи на њих погибао као бол на трудну жену и неће утећи.“³

Текстови које сам управо навео су више него јасни. Они представљају најаву испуњења Исусовог обећања датог у Јн. 14:1-3 („доћи ћу и узећу вас к себи“). Према откривењу које нам овај апостол износи, Господ Исус ће, незнано када (у будућности), доћи у земљину атмосферу (тј. „у облаке“ а не на земљу) и изрећи заповест о „васкрсењу мртвих у Христу“ (тј. преминулих чланова Цркве из читаве хришћанске историје). Онога тренутка када мртви буду васкрсли, живи верници, након свога преображаја у бесмртна и непропадљива тела, биће вазнети заједно са њима у небо – те ће од тада па у вечност бити занавек са Господом. Апостол Павле ову своју тврдњу допуњава објавом датом Коринћанима:

„Јер као што у Адаму сви умиру, тако ће и у Христу сви оживети. Али сваки у свом реду: као првенац Христос, *затим они који Христу припадају – приликом његовог доласка (...)* Ево казујем вам **тајну**: нећемо сви помрети, али ћемо се сви изменити, у моменту, у трен ока, кад затруби последња труба. Труба ће, наине, затрубити, и *мртви ће бити васкрснути не-*

1 1. посл. Солуњанима 1:9б-10. Нагласак мој.

2 1. посл. Солуњанима 4:13-18. Нагласак мој.

3 1. посл. Солуњанима 5:1-3. Нагласак мој.

распадљиви, а ми ћемо се изменити. Јер ово распадљиво треба да се обуче у нераспадљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност.¹

Објављујући хришћанским верницима оно што је у Старом завету била **тајна**, Павле негира могућност будућег заједничког (општег) васкрсења верника и неверујућих – онаквог како су у њега веровали Јевреји у складу са ограниченим старозаветним објавама. Насупрот томе, он јасно разграничава ова два васкрсења, говорећи да ће „мртви у Христу васкрснути најпре“ (1. Кор. 15:23; 1. Сол. 4:16). Господ Исус Христос је, најављујући свој тајни долазак и вазнесење верника у небески Јерусалим пре великих невоља, као и остављање на земљи оних који нису поверовали, изрекао следеће:

„А о оном дану и часу нико не зна, ни анђели небески, него само Отац. Као дани Нојеви, тако ће бити долазак Сина човечијег. Јер као што су у дане пред потопом јели и пили, женили се и удавали, до дана када Ноје уђе у ковчег, и нису знали док не дође потоп и све однесе, тако ће бити и долазак Сина човечијег. **Тада ће бити два у пољу, један ће бити прихваћен, а други ће бити остављен; две ће млети у млину, једна ће бити прихваћена, а друга ће бити остављена.** Бдите дакле, јер не знате у који дан ће доћи Господ ваш.“²

Након што смо на прави начин схватили библијско учење о првом наредном пророчком догађају, тј. тајном Христовом доласку у облаке, васкрсењу мртвих хришћана и вазнесењу Цркве на небо, проучићемо и догађаје који ће уследити до успостављања Господњег царства на земљи.

Јагњетова свадба и долазак у небеској слави

Након вазнесења Цркве на небо, чиме ће бити окончана њена мисија проношења еванђеља о спасењу неверујућем свету, а чиме ће, такође, бити сачувана од „гнева који долази“, наступиће период антихристове владавине и време великих невоља (време „великог и страшног дана Господњег“). Решена свих овоземаљских проблема, Црква – која се у Откривењу Јовановом назива и Христовом женом (Отк. 19:7), за време велике земаљске антихристове тираније, певаће Господу песму хвале:

„Потом видех, и гле, **многи народ кога нико није могао избројати, од сваке народности и племена и народа и језика**, где стоје пред престолом и пред Јагњетом, обучени у беле хаљине са палмама у рукама својим. И викаху снажним гласом говорећи: спасење припада Богу нашем, који седи на престолу, и Јагњету. (...) И прозбори један од старешина говорећи ми: **ко су и одакле дођоше ови обучени у беле хаљине?** А ја сам му казао: господине мој, ти знаш. И рече ми: **ово су они што долазе од велике невоље**, који опраше своје хаљине и убелише их у Јагњетовој крви. Зато су пред Божијим престолом, те му служе дан и ноћ у његовом храму, а онај што седи на престолу пребиваће над њима. Они неће никад више гладовати, ни жеждети, нити ће их сунце пећи нити каква жега, јер ће Јагње,

1 1. посл. Коринћанима 15:22-23, 51-53. Нагласак мој.

2 Ев. по Матеју 24:36-42. Нагласак мој.

које је насред престола, бити њихов пастир и водиће их на изворе живе воде; а Бог ће отргнути сваку сузу са њихових очију.“¹

Поред свег величанства божанске објаве ваља запазити и Јованову изјаву о томе да ови људи обучени у беле хаљине „долазе од велике невоље“. Да се овде ради о Христовој Цркви која је вазнета са земље на небо пре великих невоља несумњиво је, јер се ово велико мноштво састоји од припадника „свих народа, народности, племена и језика“. Очигледно је да овде нису у питању духовна анђеоска бића а ни бестелесне душе Јевреја који су због своје вере у Бога и Исуса Месију (коју су стекли кроз проповедање Мојсија и Илије) побијени у Израелу током великих невоља. Ови људи се у материјалним прослављеним телима налазе на небу пред Божијим и Јагњетовим (Христовим) престолом.

У време пред само истицање периода последњих седам година људске безбожне владавине над планетом Земљом, и испољавања праведног Божијег гнева над земаљским становницима, Господ Исус Христос ће се ношен облацима, у пратњи прослављене Цркве, вратити на земљу и успоставити своје царство. Ево како је Господ пред своје распеће одговорио јудејском првосвештенику на питање да ли је он заиста Христос, Син Божији:

„Рече му Исус: ти каза; али вам кажем, од сада ћете видети Сина човечјег где седи с десне стране силе и *долази на небеским облацима*.“²

Такође, рекао је и:

„Одмах после невоље оних дана сунце ће потамнети и месец неће давати своје светлости, и звезде ће падати с неба, и силе небеске уздрмаће се. *И тада ће се на небу појавити знак Сина човечјег*, па ће тада закукати сва племена на земљи, *и угледаће Сина човечјег где долази на облацима небеским са силом и великом славом*.“³

У Јовановом Откривењу је догађај Христовог славног повратка и жестоког обрчуна са војском безверних описан много детаљније:

„И видех отворено небо, *и види, бео коњ, и који седи на њему зове се Верни и Истинити, и он суди и ратује по правди*. Очи су му ватрени пламен, а на глави му многе круне, са написаним именом које нико не зна сем њега. И беше обучен у хаљину натопљену крвљу, и његово име зове се Реч Божија. *А небеске војске на белим коњима, обучене у бело, чисто платно, пратиле су га*. И из његових уста изиђе оштар мач – да њим побије многобошце. И он ће им бити пастир са гвозденом палицом; и он ће газити муљару љутог вина гнева Бога Сведржитеља. Он има на хаљини и на свом бедру написано име: цар царева и господар господара.“⁴

Након кажњавања антихриста и његовог помоћника, лажног пророка, бацањем у огњено језеро (Отк. 19:20), као и „везивања“ сотоне и бацања у бездан на хиљаду година, Господ Христос ће, према пророштву Божијег слуге Захарије и анђеоској најави (Зах. 14:4; Дела ап. 1:11-12), сићи са неба

1 Откривење Јованово 7:9-10, 13-17. Нагласак мој.

2 Ев. по Матеју 26:64. Нагласак мој. Види и: Мк. 14:61-62.

3 Ев. по Матеју 24:29-30. Нагласак мој.

4 Откривење Јованово 19:11-16. Нагласак мој.

са великом славом и стати на Маслинску гору. Тога тренутка ће уследити васкрсење свих праведника (кроз веру оправданих верника) који су икада живели на земљи – почевши од Адама па све до оних који су погинули за време антихристове владавине. О овом васкрсењу нам детаљно говори апостол Јован у последњој и најпотпунијој пророчкој књизи Светога писма – Откривењу 20-тој глави:

„И видјех пријестоле и сједоше на њих, и даде им се суд; и душе посјечених за свједочанство Исусово и за ријеч Божију, који се не поклонеше звијери и лику њезином, и не примише жига на челима својим и на руци својој; **и оживјеше и цароваше са Христом хиљаду година**. А остали мртвачи не оживјеше док се не сврши хиљада година. **Ово је прво васкрсење**. Блажен је и свет онај који има удјела у првом васкрсењу; над њима друга смрт нема власти, него ће бити свештеници Богу и Христу, **и цароваће с Њим хиљаду година**.“¹

Оно што је веома важно да истакнемо на овом месту јесте да у Откривењу 20. глави, у првих 7 стихова, на шест места стоји наглашено да ће будуће Исусово царство трајати **хиљаду година**. У Старом завету, као и у еванђељима се не спомиње дужина трајања овог царства, али нам је то у Откривењу јасно назначено.

Након земаљског Христовог царства праведности и мира, сотона ће за кратко бити ослобођен из своје тамнице у којој је провео читав миленијум. За време свога кратког деловања, успеће поново да заведе велико мноштво људи који ће бити рођени током поменутог хиљадугођа – као потомци оних особа које су преживеле велике невоље и у Миленијум ушле у непрослављеним телима (новозаветни и старозаветни верници, који ће пре хиљадугодишњег царства доживети васкрсење и преображење својих смртних телеса, биће у прослављеним вечним телима и међу њима више неће бити женидбе и удаје, као ни рађања деце. Види: 2. Кор. 5:1-5; Лк. 20:33-36). Свршетак ових побуњеника, који је описан у Отк. 20:7-10, биће трагичан. Они ће бити спаљени огњем, а сотона који их је доводио у заблуду, са својим демонима биће бачен у огњено језеро (Мт. 25:41), где су десет векова пре тога били одагнани и антихрист и лажни пророк. Страшни суд, који ће уследити, а на коме ће се наћи безбожници васкрсли након хиљадугодишњег царства – биће последњи догађај у земаљској историји – на коме ће бити споменути они који нису марили за Бога и Његову свету вољу. Сви ненановорођени (које Господ Христос назива и злочинцима, Јн. 5:29) биће васкрснути за вечну осуду. Казне ће им бити одређене у складу са величином почињених греха. Након осуде коју су заслужили, сви ће бити бачени у огњено језеро, где ће бити мучени у све векове – заувек:

„А остали мртвачи не поживеше – док се не наврши хиљада година. (...) И видех велики, бели престо, и онога што седи на њему, од чијег лица побегоше земља и небо, и не нађе им се места. И видех мртваце, велике и мале, где стоје пред престолом, а књиге се отворише; и једна друга књига би от-

¹ Откривење светога Јована Богослова 20:4-6. Превод комисије Светог архијерејског синода СПЦ. Нагласак мој.

ворена, то је књига живота. И мртвацима се судило на основу онога што је написано у књигама – по делима њиховим. (...) И ко год се не нађе уписан у књизи живота, би бачен у ватрено језеро.⁴¹

Након свршетка суда над безаконицима и Богу непокорнима, Господ ће уништити данашњи нама познати свемир и створити ново небо и нову Земљу (Отк. 21. и 22. поглавље). Христос ће предати царство своме небеском Оцу (1. Кор. 15:24-28), а васкрсли верници ће владати и живети са Господом и небеским анђелима заувек.

На овај начин смо проучили најважније текстове Светог писма који говоре о будућим догађајима, другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих.

Сада ћемо прећи на упознавање са православним веровањем по питању истих тема. Верујем да нам неће требати пуно времена да се уверимо у чињеницу да је учење Источне цркве, које је настало под утицајем црквених отаца, поприлично различито од онога о чему нас учи вечна Божија Реч.

ПРАВОСЛАВНО ВЕРОВАЊЕ О ДРУГОМ ХРИСТОВОМ ДОЛАСКУ И ВАСКРСЕЊУ МРТВИХ

Као што сам истакао на самом почетку поглавља, учење Православне цркве се налази у великом раскораку са оним што су научавали Христос и апостоли о Његовом другом доласку и васкрсењу мртвих. Укратко речено, православна есхатологија не познаје нити признаје еванђелско учење о вазнесењу Цркве Христове, о одвојеном васкрсењу праведника и грешника, нити пак истину о успостављању хиљадугодишњег царства на земљи. Према православнима, на крају времена ће се на земљи појавити антихрист, Црква (Православна) ће бити прогоњена, а Христовим доласком уследиће опште васкрсење мртвих и страшни суд. Но, на којим то библијским текстовима православни темеље овакво своје уверење? Да ли докази за овакво веровање уопште постоје? Као темељ за изношење „православних доказа“ послужиће нам поново књига „Црква и секте“ аутора Лазара Милина, у којој је он (безуспешно) покушао да библијским текстовима обеснажи „секташко“ (еванђеоско - протестантско) веровање у двократно васкрсење и хиљадугодишње царство Месије. Докази из поменуте књиге би, дакле, требали да нас убеди у исправност православног схватања Библије и погрешност учења еванђеоских хришћана. Кренимо зато редом. Ево како гласе неки од навода из Милинове књиге:

„Друга група јеретика, хилијаста, веровали су напротив у неко васкрсење сасвим грубо, као обнављање овог земаљског живота у Христовом хиљадугодишњем царству у којем ће Он са праведницима владати на земљи хиљаду година. Тада ће тек васкрснути грешници и почеће општи Божји суд. (...) Секташи такође признају да ће сви мртви васкрснути, али не одједном него у два маха. Прво ће васкрснути праведници који ће са Христом царовати хиљаду година, а после те хиљаде година васкрснуће грешници који ће се устремити на Јерусалим као престоницу Христову и тада ће их Христос

¹ Откривење Јованово 20:5, 11-12, 15.

уништити. (...) Уосталом, Христос је вечни цар и за Њега хиљаду година не значи ништа више него један дан, баш као што и каже Библија да је „пред Богом хиљада година као један дан и један дан као хиљада година“ (Пс. 90, 4; 2. Петр. 3, 8). *А што је у целој овој ствари најважније, секташи превиђају чињеницу да Христос никад никоме није обећао никакво земаљско царство ни хиљадугодишње ни једночасовно.* И кад су људи хтели да га учине царем, Он је то избегао (Јн. 6, 15), а пред Пилатом је изричито рекао да Његово царство није од овога света (Јн. 18, 6). Да је мислио на некакво своје хиљадугодишње царство, имао би згодну прилику да то бар овог пута наговести. (...) ***Под хиљадугодишњим царством Христовим треба схватити период историје човечанства од оснивања Цркве (кад је сатана „везан и бачен у бездан“) па до поновног доласка Христа***, а нарочито период њеног релативно мирног развитка од престанка гоњења па док сатана поново не буде „пуштен из тамнице“ то јест до времена кад ће се појавити антихрист.“¹

Из свих ових навода најпре увиђамо да православни називају јеретицима оне вернике који читају речи Светога писма и верују управо онаквом значењу пророчанства како је у најсветијој књизи и назначено. Потом, г-дин Милин потпуно погрешно наводи да Господ Исус Христос никада никоме није обећао било какво царство – ни хиљадугодишње ни једночасовно, очигледно не желећи да узме у обзир стихове из Мт. 21:4-9; Лк. 19:38-40; 23:42; Дела ап. 1:6-7; 1. Кор. 15:24; Отк. 20:6; који говоре управо о будућем Христовом (хиљадугодишњем) царству. То да је Христос избегао проглашавање за (земаљског) цара у време свога првог доласка (Јн. 6:15) сасвим је тачно, али то само из разлога што том царству тада још није било време. Уосталом, Господња намера није била да прогласи царство какво би одговарало његовим грешним савременицима (текст нам говори да су Јудеји желели да Исуса прогласе царем само зато што су се сити најели од хлебова и риба које је Он умножио, тј. због сопствених себичних интереса; види: Јн. 6:1-26). Даље, Христов одговор Пилату да његово царство „није од овога света“ је такође потпуно разумљив, јер Он неће преузети владалачки престо на начине како то људи чине (војним устанком и превратом – чега се Пилат прибојавао на основу лажних оптужби јудејских старешина; види: Јн. 19:7-12). Исусов одговор Пилату, који је у наставку гласио: „Кад би моје царство било од овога света, моји војници би се борили, да не будем предан Јудејима; овако, моје царство није одавде“ (Јн. 19:36), у свом садржају јасно указује на то да Исусу свакако припада царство – само што оно неће бити успостављено људским већ божанским методима.

Ипак, врхунац „правоваљаног“ тумачења Библије Милин је достигао тврђом да хиљадугодишње царство заправо представља период од готово две хиљаде година постојања хришћанске Цркве – све до доласка антихриста. Дакле, период од 1000 година не представља буквално хиљадугође, већ се ове године, у православном тумачењу, на неки чудесан начин умножавају

¹ Лазар Милин, Научно оправдање религије – Црква и секте, стр. 285, 289, 293. Нагласци курзивом су моји.

тако да чине 2000 година (или већ онолико колико ће протећи до другог Христовог доласка)! Колико је ово Милиново тумачење нелогично сведочи и следећи закључак. Према овом ставу произилази да је сотона већ везан и борави у тамници (бездану) и то још од времена Христовог васкрсења и оснивања Цркве. Уколико је то заиста тако, откуда је онда дошло оволико зло међу људе и права поплава сујеверја, лажних вера и окултизма по целом свету? Да ли по свему ономе што се дешавало кроз читаву историју „хиљадугодишњег царства цркве“ у Европи, у мрачном средњем веку, као и на основу савременијих дешавања у духовном и материјалном свету можемо да закључимо да је сотона „везан“, или насупрот томе да је активнији него икада (Отк. 12:12)? Према Лазару Милину, чија смо „врсна“ тумачења већ раније истицали, хиљадугодишње царство је само симболична слика и не сме се буквално тумачити.

„Ми смо до сада већ више пута нагласили да је буквално схватање Апокалипсиса немогуће из више разлога. Пре свега очигледно је да се Апокалипсис служи симболичним сликама *које се никако не могу схватити буквално.*“¹

Међутим, насупрот овој тврдњи, углавном сва библијска пророчанства везана за одређене временске периоде – испуњавала су се баш дословно. Већ смо проучили пророчанство о 70 Данилових седмица. Такође, ту је буквално испуњење Господње најаве дате Аврааму да ће његови потомци бити у египатском ропству 400 година (1. Мојс. 15:13; Дела ап. 7:6). Ту је и испуњење пророчанства о 70-годишњем боравку Јевреја у вавилонском ропству – које је раније најавио пророк Јеремија (Јер. 25:11-12; Јездра 1:1-3; Дан. 9:2). Пошто су се већ сва ова пророчанства испунила дословно, остаје да се запитамо зашто би оно о хиљадугодишњем царству било изузетак, а поготово због тога, као што сам већ нагласио, што се појам „хиљаду година“ у Откривењу 20. глави спомиње ништа мање него шест пута (у вези периода боравка сотоне у бездану, Христовог царства са блаженим васкрслим праведницима, као и временског периода који ће протећи између првог и другог васкрсења). Сву погрешност оваквог православног тумачења схватићемо када се, у тексту који следи, будемо подсетили да Милин, не сналазећи се у Писму баш најбоље, тумачи један те исти текст из Отк. 20. главе на два потпуно различита начина – у зависности од потребе – користећи познати „православни метод“ извртања библијских текстова и њиховог тумачења ван правог контекста. О овом Милиновом тумачењу говорили смо и у поглављу о светим тајнама, у целини о „светој тајни свештенства“. Подсетимо се тога поново. Желећи да докаже да неће бити двократног васкрсења о коме нас извештава апостол Јован у Откривењу, Милин казује следеће:

„Треба пре свега нагласити да се у Св. писму грешник сматра и назива духовно мртвим (Лк. 15, 32), јер „плата за грех је смрт“ (Рим. 6, 28). Према томе, покајање и крштење равно је васкрсењу. „Ви који се у Христа крстисте, у Христа се обукосте“ (Гал. 3, 27), а над васкрслим Христом смрт нема више никакве власти (Рим. 6, 9). **Дакле, „прво васкрсење“ то је право**

¹ Милин, наведено дело, стр. 291. Нагласак мој.

крштење. Зато је и речено да је блажен онај који има удела у првом васкрсењу, јер над њим друга смрт нема власти“, то јест неће бити осуђен на Божјем суду приликом другог доласка Христовог. А „друго васкрсење“ то је оно свеопште васкрсење када ће сви мртви устати из гробова живи, преображени одуховљени и нераспадљиви.“¹

Дакле, када г-дину Милину није пошло за руком да нађе боље објашњење – он је у тумачење 20. главе Откривења убацио хришћанско крштење. Наравно, сваки читалац ове пророчке књиге Новог завета врло добро може, чак и летимичним прегледом, да установи да се у њој нигде и ни на једном месту не спомиње крштење, па стога ни у 20. поглављу. Да иронија буде већа, само 39 страница даље у својој књизи коју је написао у одбрану „правоверја“, на месту где се сусрео са још једном библијском истином коју заступају еванђеоски протестанти а коју је требало оспорити, у вези свеопштег хришћанског свештенства и непотребности и библијске незаснованости постојања специјалне јерархије у Цркви, Милин је писао овако:

„Треба нарочито обратити пажњу на то да писац *Апокалипсиса ту говори о будућем веку после васкрсења*, што је **нарочито јасно изречено** у 20. глави, стих 6. „Блажен је и свет онај који има удела у првом васкрсењу; над овима друга смрт нема власти, - него ће они бити Божији и Христови свештеници, и цареваће с њим хиљаду година“. *Очигледно је да ће бити свештеници Христови после васкрсења, а не до васкрсења.*“²

Дакле, у овом случају, Милин тумачи поменуто пророчанство из Отк. 20:6 на исправан начин, говорећи да је ту у питању право васкрсење из мртвих, а не крштење - како је написао раније. Овога пута, према Милину, ова реч Писма је **нарочито јасно изречена**, и она значи буквално васкрсење (и то прво по реду)! Како се онда десило то да му ова Реч није била тако „јасна“ приликом тумачења двократног васкрсења (на стр. 294), већ је то постала тек приликом разматрања питања „свеопштег свештенства свих хришћана“ (на стр. 333)?

Пре него што погледамо на који то начин и уз помоћ којих стихова Библије православни желе да оспоре откривењске објаве о будућем двократном васкрсењу из мртвих, желим да цитирам још једног, нашем народу још познатијег православног аутора. Реч је о архимандриту, ави Јустину Поповићу. До које границе православни заправо стижу следећи наопака и погрешна светопредањска учења, показаће нам и следећи текст, у коме нам ава Јустин саопштава да је библијско учење о хиљадугодишњем царству Христовом заправо кривоверје чији је изумитељ ни мање ни више већ сотона лично:

„У томе предњаче јереси, јер кроз њих Сатана неуморно ратује против Цркве Христове. (...) Свети апостоли су нам открили тајну свих јереси: све су оне од Антихриста (1. Јн. 4, 3; 2. Јн. 7), јер су увек анти-Христа, против Христа, против Истине. А држати се Господа Христа, његове Цркве, његове Истине, његовог Живота, његове Светлости, и значи – бити православан, еванђелски православан. Јер се еванђелске истине, свесавршене, животвор-

¹ Наведено дело, стр. 294. Нагласак мој.

² Исто, стр. 333. Нагласак мој.

не, неизмењиве налазе само у Православној Цркви, и нигде више. **Хилија-зам је једна од многих јереси, од многих антихришћанстава.** (...) Кроз њих дела лукави дух првог јеретика, првог отпадника од Истине Божје – Сатане. Посао је њихов: изврнути, унаказити, покварити Еванђеље Христово. Чинећи то, они су сами себе бацили под страшну анатему христоносног Апостола: Ако вам ми, или анђео с неба јави Еванђеље друкчије него што вам јависмо: проклет да буде! (Гал. 1, 8).¹

У истом духу о овој теми писао је и руски епископ Инокентије. У својој књизи која представља „теолошку расправу“ са адвентистима, по питању светковања суботе и недеље, овај архијереј је у уводу поменуо још неке „јереси“ којих се адвентисти придржавају. Међу њима је било и веровање у будуће хиљадугодишње Христово царство (адвентисти верују да ће ово царство бити на небу, а не на земљи – која ће током тог царства постати опустошено боравиште сотоне и његових палих анђела). У наредном тексту приметили смо и чињеницу да се, као што се дало и очекивати, данашњи православци у свом побијању одређених верских учења ослањају више на мишљења давнашњих „светих отаца“, него на „аргументе“ које проналазе у Светом писму:

„Адвентизам одржава **јерес старих јеретика хилијаста** у изопаченом виду, **који су такође веровали у хиљадугодишње царство на земљи и зато су признати као јеретици**. Хилијаста значи онај, који верује у хиљадугодишње царство Христово на земљи. Слично њима, адвентисти оснивају своје веровање у хиљадугодишње царство *само* на Јовановом откривењу, јер ни у једној другој књизи св. Писма нема ни једне речи о том хиљадугодишњем царству. (...) По тумачењу Андреје епископа Кесаријског и других отаца цркве, хиљаду година које се спомињу у Откривењу гл. 20. не означавају тај број буквално, него (оно) неодређено, дуготрајно време – од Вазнесења Господњег до Његовог другог доласка на земљу.“²

Пошто смо се већ поближе упознали са усаглашеним мишљењима које православни аутори заступају о овој теми, а пре изношења историјских аргумената који говоре у прилог веровању еванђеоских хришћана који исповедају успостављање будућег Христовог земаљског хиљадугодишњег царства, желим да се осврнем на још неколико погрешно схваћених библијских текстова које православни користе у својој апологетици. Ево још неколико навода из Милиновог дела:

„Секташи – хилијаста овде превиђају једну врло важну и очигледну чињеницу: Ни у једној књизи целе Библије, *осим у Апокалипсису*, нема ни наговештаја о двократном васкрсењу. Христос је често говорио о своме поновном доласку, а никад није ни у најблеђем наговештају споменуо да ће доћи још два пута: други пут да суди праведницима, а трећи пут грешницима. Исто тако ни апостоли у својим посланицама не говоре да ће Христос доћи још двапут, него само једанпут. Осим тога, кад Христос говори о општем васкрсењу, Он га приказује као јединствен догађај заједнички и за

1 Православни благословник бр. 3. 1994. год. Издавач: Манастир Телије. стр. 3. Нагласак мој.

2 Епископ Инокентије, Зашто хришћани празнују недељу а не суботу; Скопље 1940. год. стр. 11. Нагласак мој.

праведнике и за грешнике. Његове су речи: „иде час у који ће сви који су у гробовима чути његов глас па ће васкрснути за живот они који су чинили добро, а злочинци ће васкрснути за суд“ (Јн. 5, 28). Није могуће јасније се изразити. Иде **час** (а не два часа) у који ће **сви** који су у гробовима чути глас Сина Божијег и васкрснуће праведници у живот а грешници на осуду. Ево још једне слике васкрсења и суда из уста самог Спаситеља. „А кад дође Син човечји у својој слави и сви анђели с њиме, онда ће сести на престо славе своје; и биће окупуљени пред њим сви народи, и он ће их одвојити једне од других као што пастир одваја овце од јараца, и поставиће овце себи с десне стране а јарце с леве“ (Мт. 25, 31-33). Очигледно је да Спаситељ васкрсење представља као јединствен догађај. Како би Спаситељ људе поделио на леву и десну страну ако истовремено не буду ту и праведници и грешници?¹

У некима од ових наведених изјава има и помало истине. Наиме, тачно је да се само у Откривењу спомиње двократно васкрсење (ако пренебрегнемо Павлово казивање из 1. Сол. 4:16-17, у коме он говори о тајном Исусовом доласку у облаке и васкрсавању „мртвих у Христу“. Сасвим је очигледно да Павле овде не говори о „општем васкрсењу“, већ само о васкрсењу верника - хришћана). Такође је тачно да је Господ Христос једном, у ев. по Јовану 5:28, говорио о васкрсењу као о јединственом догађају – без посебног временског одвајања васкрсења праведних и грешних. Што се пак тиче навода из ев. по Матеју 25:31-33, тј. целокупног текста до 46. стиха, у њему уопште не учествује да је Исус говорио о било каквом васкрсењу, већ само о одељивању праведника од грешника међу народима који ће преживети велике невоље и живи дочекати Христов славни други долазак. У овом тексту, о васкрсењу заиста нема ни једне једине речи.² Међутим, уколико би смо и прихватили претпоставку да је Исус за време свога боравка на земљи говорио да ће се у будућности одиграти заједничко васкрсење, а потом након свога вазнесења на небо дао објаву о два васкрсења (треба истаћи чињеницу да Откривење Јованово јесте заправо „**Откривење Исуса Христа**, које му даде Бог – да покаже својим служителјима шта има ускоро да се збуди, те показа и по свом анђелу посла своје служителју Јовану...“ Отк. 1:1), то би значило да прихватамо идеју да су у Христовом учењу постојале противречности.

О чему се заправо ради? У овом објашњењу рећи ћу поново нешто од онога што сам изнео у ранијем разматрању. Наиме, сваки пажљиви истражитељ и проучавалац Библије мора да запази да Стари завет саопштава веома мало о васкрсењу мртвих. Једини текст у овом делу Писма у коме се говори о начину васкрсавања мртвих налази се у књ. пророка Данила 12:1-2, у коме се каже само то да ће се „многи који спавају у земаљском праху пробудити – јед-

1 Исто, стр. 289-290. Нагласак курзивом је мој.

2 Г-дин Милин овај библијски текст погрешно повезује са „општим васкрсењем“ управо због учења којег заступа, а по коме неће бити хиљадугодишњег царства, већ се након другог Христовог доласка одмах одиграва васкрсење праведника и грешника и почиње страшни суд. Ипак, уколико пажљиво прочитамо овај текст из Мт. 25. главе и упоредимо са Откривењем 20:11-15 (у коме је заиста описан догађај страшног суда) увидећемо да се умногоме разликују. Еванђелист Матеј наводи Исусове речи у којима Он јасно напомиње да ће приликом Његовог славног доласка пред њим бити окупуљени **сви народи**, док се у Откривењу спомињу васкрсли грешници - који су у тексту названи **мртвацима великим и малим**.

ни за живот вечни а други за срамоту и прекор вечни“. На основу овако ограниченог откривења о будућем васкрсењу, старозаветни Јевреји у Христово време веровали су у „једнократно“ васкрсење, називајући га „васкрсењем у последњи дан“ (Јн. 11:23-24). Пошто је Господ Исус Христос дошао међу Израћљце, не да укине већ да испуни закон и пророке (Мт. 5:17-18), Он, док је ходио земљом, није чинио нити говорио било шта што се Старим заветом није подразумевало. Свака Његова реч и дело били су базирани на испуњавању старозаветних пророчанстава која су говорила да ће Месија проповедати еванђеље о царству, чинити чудесна дела, као и умрети и васкрснути из гроба. Истицање учења о будућем „двократном васкрсењу“, које је његовим савременицима било непознато, додатно би збунило Његове слушаоце. Раније смо већ нагласили чињеницу записану у текстовима Новог завета (Еф. 3:3-11; Кол. 1:26-27) о томе да је оснивање Христове Цркве било **тајна** за вернике у временима пре Исусовог рођења. Такође, Павле је у 1. Кор. 15:51-52 споменуо још једну **тајну** везану за Цркву, а то је васкрсење умрлих и преображење живих верника у тренутку Исусовог тајног доласка у облаке (1. Сол. 4:13-18). Управо из разлога што су ова новозаветна откривења требала да остану **тајна** за старозаветне вернике, Исус о њима није ни говорио. Ове истине су требале да буду откривене тек деценијама касније – апостолима новозаветне Цркве (Еф. 3:3-5). Управо из разлога који сам изнео (а то је да су неке божанске истине из Господу знаних разлога биле сакривене за Христове савременике) истина о „двократном васкрсењу“ је објављена тек у апостолско време – а најјасније изнесена у Христовом Откривењу датом Јовану, у 20. глави. Свето писмо представља целокупну Божију објаву дату људима, а она је на послетку комплетирана у последње написаној богонадахнутој књизи названој Јованово Откривење (Апокалипсис). Пошто су многе библијске истине кроз историју објављиване прогресивно, тј. постепено све више и више, свакако је велика истина да Откривење представља најпотпунију и најпрецизнију пророчку књигу у којој су објављени многи детаљи о догађајима који су у раније изрицаним пророштвима само овлаш поменути. Такав је, дакле, и случај са потпуном објавом о будућем васкрсењу, које је у Откривењу јасно објављено као двократно – за разлику од свих дотадашњих најава овог будућег догађаја. Исти је случај и са пророчанством о периоду трајања будућег царства Месије (Христа), које Откривење објављује као хиљадугодишње, за разлику од ранијих предсказања у којима трајање овог царства није било тачно временски одређено.

Да бих још јасније доказао својим читаоцима да је првовековна апостолска наука подразумевала веровање у установљење хиљадугодишњег царства на земљи (а у складу са тим и у двократно васкрсење), навешћу и неколико историјских података. Историчари и професори религије Колин Мекданел и Бернхард Ланг износе следеће податке о овој теми:

„Иринејева теологија (ради се о веома познатом учитељу Цркве из II века, Иринеју Лионском; прим. И. С.), изложена у његовој расправи *Против јереси*, људску историју је делила на **три узастопна раздобља**: тренутно доба прогонства, **краљевство Месије** и краљевство Бога Оца. **Ова три**

раздобља се смењују једно за другим. Она представљају историјске етапе у Божјем плану за све хришћане, а не фазе у судбини индивидуалне људске душе. Историја се, по Иринеју, одиграва на овом свету и укључује свет којим редом владају пагани, **Месија** и коначно Бог Отац. Накнада коју мученици добијају не састоји се у томе да ће им се душе отиснути навише кроз различите нивое универзума, већ пре у поновном задобијању њихових овоземаљских живота. (...) Прво историјско раздобље је, дакле, било осујећено прогонствима. Иако се на свет гледало као на нешто добро и намењено за хришћанску употребу, паганско друштво није допуштало да дође до мира и благостања. Иринеј је разрешио ту дилему предвиђањем другог раздобља људске историје, **краљевства Месије. Бог ће започети ово краљевство ускрсавањем праведника међу мртвима и враћањем њихових тела у пун материјални живот.** Нови живот се неће одигравати у неком далеком небеском краљевству, већ на земљи. (...) Још од старозаветне *Књиге пророка Данила* и новозаветног *Откривења*, беше постојала веза између ситуације мучеништва и миленаристичких¹ погледа. (...) Иринеј је пренео миленаристичке погледе из Мале Азије на Запад где су они задобили нови значај током прогонства у јужној Француској. (...) **Миленаристичке визије будућности нису прихватили каснији теолози,** али њихови полемички изводи понекад могу да послуже као водич за схватање ових учења (...) **До четвртог века, миленаристички погледи ће бити прогнани, али у другом веку није било ничег необичног у замишљању будућег Христовог краљевства** у коме ће људско тело добити оно што му следује. **Након хиљаду година, краљевство Месије ће бити смењено Краљевством Бога Оца.** (...) Учење о духовном краљевству само подвлачи реалистичну, материјалну природу **златног миленијума у који је Иринеј веровао.**²

Према извештају ових историчара, веома познати и уважени због свог правоверја и борбе против ондашњих јереси, црквени отац Иринеј из Лиона, који је живео у годинама тик по завршетку апостолске ере (рођен око пола века након смрти апостола Јована, писца књиге *Откривења*), чврсто је заступао учење о доласку царства Месије које ће трајати хиљаду година. У наведеним цитатима смо могли да запазимо и помињање веома важне чињенице о томе да у II веку после Христа није било ништа необично за хришћане да верују у долазак будућег царства Исуса Месије – онако како је то и Иринеј веровао и проповедао. Међутим, десило се да су каснији црквени ауторитети, под утицајем неких нехришћанских филозофија и другачијих тумачења одбацили библијску истину коју су чврсто заступали првовековни хришћани као и верници у првих неколико векова хришћанства.

Епископ Инокентије признаје да су у будуће успостављање „Златног миленијума“ веровали и неки од Православне цркве „признатих“ светих отаца:

1 „Миленаристички погледи“ су они који подразумевају веровање у долазак будућег „Миленијума“ тј. хиљадогодишњег Христовог (Месијиног) царства на обновљеној земљи.

2 Рај једна историја, стр. 73-77. Нагласак курзивом (***bold-italic***) је мој.

„У прошлости шта више и један (*а може бити и више него један*) свети отац цркве придржавао се тог учења о хиљадугодишњем царству Христовом.“¹

Познати српски православни писац, психијатар Владета Јеротић, у својој књизи „Вера и нација“ износи исте податке које смо и малочас нагласили. Ево шта нам он, уз пропратни коментар, казује у свом делу на основу доступних и проверених историјских извора:

„Колико је ризично везивање апокалиптичке симболике за одређене историјске догађаје или одређена историјска времена, довољно речито говоре различита тумачења од стране признатих хришћанских Отаца, 20. главе Откривења, која говори о хиљаду година везаности Сатане. **Као што је познато, са малим изузецима, све до блаженог Августина, хришћански учитељи, као што су били Папије Јерапољски, Иринеј Лионски, Тертулијан, Иполит (из II и III века), дословно су схватили Јованово виђење, замишљајући да ће се у току хиљаду година Сатанине немоћи Христос вратити на земљу и на њој владати са својим верницима.** Ово веровање почивало је не само на Јовановом Откривењу, већ и на Исајијном пророковању (66, 22): „Јер као што ће нова небеса и нова земља, што ћу ја начинити, стајати преданом, вели Господ, тако ће стајати сјеме ваше и име ваше“. Као и у другим ранијим и каснијим есхатолошким очекивањима, поновно Стварање земље садржаће у себи извесне рајске елементе, а стожер универзума биће Јерусалим.

Мада је блажени Августин напустио овакву егзегезу и одлучио се за једну оригиналну – хиљаду година је, наиме, тумачио као време између Христовог Васкресења и Његовог повратка у слави – ни ово тумачење није било исправно.“²

Као што можемо да уочимо и из овог навода, највећи део црквених ауторитета у првим вековима хришћанства заступао је веровање у хиљадугодишње царство. Тек је Августин у IV веку (а он је, као што сам то нагласио у поглављу о монаштву, био под утицајем неоплатониста - који су уздизали дух над материјом), напустио овакво веровање – да би га у томе касније следили и остали „свети оци“ и на тај начин скренули са пута изворног

1 Епископ Инокентије, Зашто хришћани празнују недељу а не суботу, стр. 15. Нагласак мој.

2 Владета Јеротић, Вера и нација, Београд 2000, стр. 269-270. Нагласак мој.

Православни аутор, протођакон Радомир Ракић, у једном свом излагању каже следеће: „**Откривење Јованово су високо ценили скоро сви писци 2. века које знамо... (...) У 4. столећу, Откривење су одбацивали сви источни писци** изван Александрије; западни сиријски писци нису га прихватили до 5. века; источни сиријски писци, колико нам је познато, никад га нису прихватили. Па и у 9. веку многи хришћани грчког говорног подручја и даље су имали сумње у ову књигу.“ Свети кнез Лазар бр. 1-2 [29-30], Призрен 2000. год. стр. 96-97. Нагласак мој.

Као што јасно произилази из напред цитираних текстова, заблуди у коју је Православље пало и у њој остало до данашњих дана допринели су каснији црквени оци. Они су за разлику од директних апостолских наследника, који су без резерве заступали богонадахнутост откривењског виђења о хиљадугодишњем царству и целокупне књиге Јовановог откривења, не само напустили њено изворно тумачење већ и запали у велики грех поричући богонадахнутост „откривења Исуса Христа које му даде Бог...“ (Отк. 1:1).

хришћанства и вере „једном заувек предате светима“. Иако Јеротић сматра да Августиново ново тумачење уствари и није било исправно, ми смо се малочас уверили да данашња Православна црква заступа управо исто оно што је научавао и Августин (након што је одбацио апостолско учење, веровање раних хришћана као и њихових послеапостолских учитеља). Уосталом, у књизи „Свети оци и учитељи цркве“, руски православни аутор Лав П. Карсавин казује да је Иринеј Лионски, који је чврсто веровао и проповедао о Христовом хиљадугодишњем царству, био један од богослова који је верно чувао апостолске традиције:

„Иринеј (рођен око 150. г., умро око 202. г.), запамтио је – тада је био још дечкић – остарелог ученика ап. Јована Богослова, св. Поликарпа Смирноског (+155/56. г.). Заједно са Мелитоном Сардским, Аполинаријем Јерапољским, Родоном и Мељтиадом, **Иринеј припада групи малоазијских богослова који верно чувају традиције Христових апостола** – Петра и Павла – припадао је „Јовановој цркви“.¹

Признања о томе да су апостолска наука и веровање у успостављање будућег Христовог хиљадугодишњег царства били веома присутни у веровању раних хришћана, налазимо и код других православних аутора. На пример, П. Малицки, у својој „Историји хришћанске цркве“ у прва три века, истиче чињеницу да је поменуто веровање било веома раширено међу ондашњим верницима и њиховим учитељима:

„Хилијастичка очекивања исповедали су не само прости људи, него и неки оци и учитељи цркве (Јустин Филозоф, Тертулијан, Иринеј и др.). У неким малоазијским црквама, у Фригији а нарочито у Египту хилијазам беше јако раширен.“²

Историчар Јевсевије Поповић потврђује истоветну чињеницу, а потом представља и праве разлоге због којих је веровање у будући миленијум касније одбачено:

„Поред евијонита, а касније поред евијонита и монтаниста *гајили су ту мисао о хиљадугодишњем царству одмах од почетка и ортодоксни Хришћани из јудејства, па чак и Хришћани из незнабоштва*, и уједно су веровали, да разлога налазе у Апокалипси. Од ортодоксних црквених учи-

1 Лав П. Карсавин, Свети оци и учитељи цркве, библиотека Богољубље, Златна грана, Сомбор 1997. год. стр. 64. Нагласак мој.

Уколико је већ, како нам казују историјски извори, Иринеј Лионски био ученик Поликарпа из Смирне, а веровао је у успостављање Христовог хиљадугодишњег царства, то значи да је такво веровање исповедао и његов учитељ Поликарп. Таква претпоставка свакако није без основе, поготово ако знамо да је Поликарп лично познавао и био ученик апостола Јована – писца књиге Откривења. Иринејево исповедање вере у будући „Златни миленијум“ је, стога, природна последица држања непромењеног учења које је Христос објавио Јовану, а овај касније и писаном и усменом речју преносио својим ученицима. Лав П. Карсавин нам исправно ставља до знања да је Иринеј „припадао Јовановој цркви“, што свакако казује да је његово веровање проистичало из веруочења које је заступао овај апостол. А оно што је сигурније од свега јесте да ап. Јован Богослов извесно није имао никакве дилеме око тога да ли је Христова објава о хиљадугодишњем царству имала буквални или симболички смисао. Исповедање Иринеја Лионског, који је доследно чувао апостолску традицију, довољно нам говори и о учењу које је заступао писац последње богонадахнуте светописамске књиге.

2 П. Малицки, Историја хришћанске цркве; Београд 1933. год. стр. 100.

теља тог је мишљења био *пре свега Папије*¹, који је на основу сведочанства Иринејева (умро 202.) важио обично као *ученик апостола Јована*, затим његов савременик *Јустин* (умро око 165.), *а касније Иринеј и Иполит* (умро 235.). А заступаху га још и Методије, назван понекад Тирски, али правилно Олимписки (умро 311.), и од Западњака после Минуција Феликса, по свој прилици савременика Иринејева, после Тертулијана (умро 220. -240.), Викторин Петавијски (умро 303.) и Лактанције (умро можда тек око 340.).“²

Објашњавајући у наставку текста разлоге који су довели до одбацивања веровања које су исповедали директни апостолски наследници, као и *сви хришћани одмах од почетка* (према малопређашњем наводу), Јевсевије Поповић наводи да је један од првих противника овог учења био римски презвитер, а можда и лаик по имену Гај (умро око 220. год. н. е.). Он је био противник верског покрета монтаниста као и њиховог истрајног веровања у наступајући миленијум. Гај је сматрао да Откривење Јованово није писао апостол Јован (онако како су пре њега сведочили они који су Јована лично познавали), већ је ауторство ове богонадахнуте књиге приписивао Јовановом савременику, гностичком јеретику Керинту. Са друге стране, Ориген (умро 254. г.) је стао насупрот Гајевом мишљењу тиме што је признао Јованово ауторство Откривења, али је такође негирао исправност буквалног тумачења првих стихова 20. главе, верујући да се они требају тумачити алегорички. Пошто је у Египту било доста хришћана који су веровали у буквални смисао пророштва о Христовом хиљадугодишњем царству на челу са епископом Непотом, Оригенов ученик Дионисије Велики, епископ александријски, преузео је на себе задатак да сруши све потпорне стубове овом веровању. После многог залагања Дионисију (који је такође негирао ауторство апостола Јована у вези књиге Откривења) је то већим делом и успело, а посебно из разлога што је врсни полемичар и заговорник хилијазма епископ Непот већ био умро.³ У каснијем периоду, веровање у будуће хиљадугодишње царство Христово на земљи полако је ишчезавало, а сменила су га другачија схватања која су и данас актуелна у теологији Православне цркве и римокатолицизма⁴.

Ипак, очигледно је да православни аутори, који следе Оригенову и Августинову традицију тумачења Откривења, чине велики грех проглашавајући веровање ране Цркве „антихришћанством“, говорећи да је њен инспиратор

1 Папије, епископ цркве у Јерапољу (Хијераполису) у Фригији, живео је у периоду од 75-150. године нове ере, што значи да је имао прилику да директно од апостола Јована, чији је (по Иринејевим речима) ученик био, сазна и вером прихвати Христову објаву о хиљадугодишњем царству које ће бити успостављено у будућности.

2 Општа црквена историја, том први, стр. 376. Нагласак мој.

3 Види: Наведено дело, стр. 376-377.

4 „Наук о тисућгодишњем краљевству Христа и његових следбеника, који се нису поклонили Звијери нити примили њезин печат на руци (20), била је повод *кривојерцима* званим *хилијастима* да те симболичне слике и изреке протумаче као земаљску владавину Христа и његових следбеника након времена прогона.“ Библија, Свето писмо Старога и Новог завета, превоо Иван Ев. Шарић, 1. поправљено издање, Хрватско библијско друштво, Загреб 2006. год. Увод у Откривење Јованово, стр. 1195. Нагласак мој.

сам сотона. Они тиме упућују поруку да су сви они који верују Библији (тј. Христу и апостолима) и следе апостолску традицију заправо јеретици (а то се односи и на ране црквене учитеље које називају, каквог ли духовног слепа, „старим јеретцима хилијастима“). Просто је несхватљиво и немогуће замислити да би најранији црквени учитељи, попут Папија, Јустина, Поликарпа, Иринеја, Иполита и осталих, од којих су неки били и апостолски ученици, могли да исповедају кривоверје (јер би онда било схватљиво да је и сам ап. Јован био јеретик хилијаст), а да су тек Ориген, Августин и остали постали правоверни по овом питању и исправно схватили значење Христовог откривења. О томе како су га схватили већ сам раније детаљно објаснио наводећи текстове из дела Лазара Милина и осталих православних аутора.

Сматрам да је на крају и овог поглавља свим мојим читаоцима још једном постало јасно да Православна црква, пошто готово у свему одступа од здраве науке коју су ширили Исус и његови апостоли, нипошто не може да буде названа „апостолском Црквом Христовом“.

Истинитост ове поставке још више ће потврдити и поглавља која су пред нама.